

Külliik

Abidin DINO

Abidin NESİMİ

Ahmet NECATİ

Asaf Halet ÇELEBİ

Baha DÜRDER

Cavit YAMAÇ

Doğan RUŞENAY

Fikret ADIL

H. I. DINAMO

Hüsamettin BOZOK

İlhan BERK

L. ERİŞÇİ

M. SEYDA

N. S. ODYAKMAZ

Orhan VELİ

Sabahattin KUDRET

Sadri ERTEM

Sa'at TAŞER

Suphi TAŞAN

Zahir GÜVEMLİ

1940

Sayı: 1

Eylül

Fiatı: 15 Kş.

Küllük Beyannamesi

Küllük bir kahvedir.

Kahve deyip de geçmiyelim.

..... Anadolu köyünün hakiki mâbedi kahvedir.

Kahveci mâbedin teşrifatçısı.

Kahve er meydanıdır.

Mahsulün gidişatı kahvede konuşulur.

Kız kaçırma haberi kahveye gelir.

«Filan vuruldu kahvede duyulur.

Vergi memuru kahveyi ziyaret eder.

Tefeci kahvede işini uydurur.

Muhtar kahvededir.

Kızlar kahve önünde kaha-kahalar atar, şarkılar mırıldanır.

Tarihte tekkelerin yegâne ciddi rakibi kahveler olmuştur.

1940 harbi Türk köylüsü tarafından kahvenin hoparlöründen dinlendi.

Havadis saati yaklaşınca çömelip, dünyada olup bitenleri dinledikten sonra köylü tarlaya gider.

Kahve, harman zamanı, ekim zamanı boşalır.

Kahveci ekseriya hem berber hem şairdir.

Lâfın kısası kahve = Köyün stratejik merkezi.

Dîvan edebiyatı - Halk edebiyatı mücadelesinde kahve halk san'atinin saraya karşı kale si olmuştur.

Tanzimattan beri âşık tarzı (saz şiiri) kahvede dinlenirdi.

Köyde kahveyi terk etmiyen halk san'ati, şehirde kahveden ayrıldıktan sonra en mühim desteğini kaybetti.

Evet şehirde san'at kahveyi kaybetti, yerini melez ve kalpazan bir san'at taklidine kattırdı, gramofonun ve radyo müziğinin zevksizliği, istikametsizliği, bu hâzin vak'ada ağır bir mes'uliyet taşıdır.

Kahve kollektif san'atin ocağı olmaktan çıktı.

Kart balık konservesi taze balığa nazaran neyse, radyoda Münür Nurettin, kahvede Neyzen Teyfiğe nazaran odur.

Kollektif san'atin ilk şartı olan san'atkârla halkın vasıtasız temasının verdiği coşkunluk, otokritik ve cesaret radyo ile nasıl elde edilsin?

Türk san'atinin büyük ızırabı olan halktan ayrılmış olmak faciasına çare nedir?

Ressamların zengin mahallelerde açtıkları sergiler netice vermiyor - ne maddî, ne de mânevî - mecmualar 20 milyona yaklaşan bir memlekette 2000 nüshayı zor geçer.

O halde?

Aslan avına çıkan avcı kutbu şimaliye değil, çöle gider.

Seyirciyi, okuyucuyu mu bulmak istiyoruz? Bulduğu yere; kahveye gidelim.

O halde mecmuamıza bir kahve ismi seçtik, şiirlerimizi kahvede okuyoruz, yazıyoruz. Sergilerimizi meyhanede açacağız.

San'atin yegâne asâleti diri olmaktır.

San'atimize temel realist halk san'atidir, hitap edeceklerimize inkişaf etmiş kendi lisanlarile konuşmak lâzım.

Küllük bir kahve ismidir demiştik küllük bir istikamettir de.

On dokuzuncu asrın meşhur saz şairlerinden Dertli İbrahim, Tavuk pazarında Âşıklar kahvesinin tavanında uzun zaman asılı duran şairane bilmeceyi bir gün nasılsa halledebilmişti.

Bugünün şairi, halkla temasa geçmenin sırrını bir kahvenin tavanında bulacaktır. Fakat bizim kastettiğimiz kahve mütekahterlerin be-dava gazete okumak üzere günler müddetince pinekledikleri ve ten-bel talebelerin derslerini altmış altıya bağlamak için iltihak ettikleri Bolstil imalâthaneleri değildir.

Küllük, büyük bilmeceyi halletmek isteyenlerin mecmuası, bu gayrete mâlik olanların kahvesidir.

Küllük

Yazan : Sadri ERTEM

Bizim için efkârı umumiyenin iki tane fidedeliği vardır: Çınar altı ve kahve peykesi.

Derler ki Cehenneme giden cad-denin kaldırımları hüsnüniyet parkeleleriyle döşenmiştir. Cehenneme giden yol bir kahvenin eşiğinden ve bir çınarın gölgesinden başlar.

Çarpışan masum fikirler, hüsnüniyetle ileri sürülen mütalâalar tırtılın kelebek oluşu gibi belirsiz bir anda derhal «dedikodu» kıyafetine girer. Hele küçük kasabaların, nahiyelerin, köylerin çınar altları kasabalarının, nahiyenin köyün efkârı umumiyesini halkeder. Bu adeta sosyetenin teneffüs etmesi yaşamasını hissetmesidir.

Yaşayan adamın arzuları, alma-istediği bir hayat vardır. Çınar altı, kahve peykesi bir atelye gibi bu hayatın kalbını döker, şeklini çizer.

Dikkat ederseniz «dedikodu» da her adamın anladığı mânada bir kemal iddiası vardır. Tenkit kemalden uzak yürüyen her mevzu atılan oktur.

Kıskançlık, bir kemalin, kendisinin dışında, tahakkukunda duyulan hasretin en güzel, en mutena çiçekler gübrelikle yetişirse kendisini zaman zaman Allahlar gibi mukaddes ve tenkit edilmez bir varlık sayan efkârı umumiye de böyle bir gübrelikle filizlenir.

Fidelik her şey yetiştirir. Eğer fideleriniz kaliteli değilse boy verip, yapraklandıktan çiçek açtıktan, meyva verdikten fidediğe kızmağa hakkımız yoktur.

Zaman zaman hepimiz kahvelere kızarız onları kapatmak, imha etmekle bir cihat yaptığımıza inanırız.

Kahve fincanına zehir koyarsanız zehir içersiniz. Kahve fincanını kırmakla sadece bir fincan ortada gelmiş olur.

Demek istiyorum ki efkârı umumiye fideliklerimizde daha mutena, daha güzel, daha iyi, daha beşerî çiçekler yetiştirebiliriz. Usta ve zevkli bahçıvanlar eğer fideliklerde hüküm sürebilirse...

(Arkası 14 de)

Küllük

Fikir ve Sanat Mecmuası

Yıl : 1 Eylül Sayı : 1

Sahibi ve Neşriyat Müdürü :

A. HAKGÜDER

İdare yeri : Vezneciler, Bozdoğan
Kemerli, Kirazlı Mescit No. 3

Basıldığı yer : Cumhuriyet Matbaası

Fiat : 15 Kr.

Altı aylık abone 75 "

Yıllık 150 "

Ne Oldu!

Eskilere hücum ederken "Kof" luklarını sadece bir üsluptan buluyorduk ?

Yazan :

ABİDİN DİNO

Çekirdek satanların beni hayran e-
den hususiyetleri ticaret bilançolarıdır.

Yatkin yazılarla, zarif işaretlerle, tutulan defterlere karşı derin bir sefkat ve hürmet duyuyorum, 20 inci asrın her-
cümencinde fahri âza olarak kaydedilen-
lerin bir kısmına göre yangın Asya ma-
hallesinden Afrika ve Avrupa mahallesine
sıçradıktan sonra herhangi bir mec-
muada san'at şudur budur mes'elisi etra-
fında bir yazı yazmak veya okumak çil-
gnlık âlâmetidir.

Bence değil.

Karışıklığın ana hatlarını iyice kav-
ramak için bütünden evvel cüz'ün tahli-
line başlamak caiz dersem cümle fazla
mı «âlimane» olur?

Zarar yok!

Türk resim san'atinden bahsetmek
istiyorum, istikameti nedir, başından ne-
ler geçti - «işte mes'ele!».

Sıra ile :

- 1 — Minyatürlerin altın devri.
- 2 — Obur paşaların natür-mortları
ve iştah veren peizajları.
- 3 — Kartpostal devri.
- 4 — Paris dönüşü yaramazlık ya-
pan genç yeni resim!

Karikatürünü çizdiğim bu uzun sey-
rin herhangi bir faslını atlamadım zaune-
diyorum.

Büyük harbin kötü kartpostal zev-
kine karşı yeni resmin memlekete ithal et-
tiği bayatlığa isyan temayülü şüphesiz
tebrik edilmelidir.

Kelli felli seyircileri ve kokmuş mi-
zah gazetelerini gıdıklıyan sergiler ve
bilhassa «D» grubunun savletleri bir müd-
det ortalığı telâşa düşürdü, korkuttu, çil-
leden çıkardı.

Bu da kâr.

İleri ve «münevver» görünmek isti-
yen muharrirler bizimle beraberdi, âli-
mâne yazılar yazdılar, vecd içinde ebedî,
ezeli, modern, plastik kelimelerle kar-
şık mühim, şeyler yazdılar.

Âlâ.

Zaman geçti, bu da kabak tadı ve-
rince «ileri» münekkitleri ve resamları
bir düşüncedir aldı.

Münekkitler uzun zaman fikirde
san'atta ve meyhanede;

— «Bohemin sen diyeceği bir ka-
dın», aramışlardı.

Nihayet zor belâ ev bark sahibi ol-
dular.

Ve bir sabah aynada çenelerini ted-
kik ederken birden bire;

— Klasisizme avdet! Dediler.

«Yeni» ressamların çoğu bu ferya-
dı beklemeyen «Klasisizme avdet» et-
mişti.

Yâni çoğu bir memuriyete intisab
etti.

Bir kısmı da memur olmadığı için
«klasisizme avdet» düsturunu nisbî bir
şekilde benimsediler.

Hazin!

Birkaç şehit verecek kadar şiddetli
geçen mücadele senelerinin mânâsı aca-
ba çarpık çurpuk bir manzaradan doğru

yeni bir dünya görüşü getirmesi ihtimali
idi.

Yoksa 1900 den az sonra türeyen
herhangi bir san'at hareketinin bizde se-
bepsiz tekrarı ne faide verebilirdi?

Mesele şudur;

Kübizmin bidayette yıkmak istediği
kalıplar bizde de mevcuttu, bunlara karşı
aynı aksülâmeller doğdu.

Fakat Avrupadan farklı olarak «ist»
cereyanlar (eskiliği, serveti ve kültürü
nisbeten az olan) «müreffeh tabakamız»
tarafından tutulmadı.

«Müreffeh tabakamız» «ist olmıyan
hareketleri de tuttuğu da görülmemiştir.

O ayrı bahis.

Evet bidayette kalıplara isyan hareke-
ti ümit verebilirdi.

Eskilere hücum, şekilleri değil, bil-
hassa yaratıcı kuvvetleri durgunlaşmış bir
san'atkâr tipine karşı idi.

Eskilere hücum, dünyanın çıkmaza
saplandığını idrâk etmiyen san'atkâra
karşı idi.

Acaba şekil yeniliği getirir gibi ol-
duktan sonra yeni resim eskilere nazaran
ne verdi?

Cevap verelim;

(Sonu 19 da)

T A H A T T Ü R

Alnımdaki bıçak yarası

Senin yüzünden,

Tabakam senin yadigârın

"İki elin kanda olsa gel" diyor

Belgrafın.

Nasıl unuturum seni ben

Vesikalı yârim ?

ORHAN VELİ

B E Ş İ R F U A D K İ M D İ R ?

Türk fikir ve san'at tarihinde Beşir Fuad'ın rolü, bir mübeşşir rolüdür.

1 — Bir şahsiyeti tesbit ederken aile, mektep ve meslek hayatı şüphesiz kale alınması lâzım gelen mevzulardır. Fakat öyle görünüyor ki, Beşir Fuadın şahsiyetini yakalamak için bu türlü biyografik teferruata inmeğe lüzum kalmamaktadır. Onun şahsiyeti; bulunduğu muhiti - hattâ ekonomik sosyal çerçeveye has ideolojik seviyeyi - aşan bir kültürle, bu kültüre muvazi ve zaten müsait olmanın çar bir meslek hayatının tezadı içerisinde tekevvün etmiştir (1).

Her halde, Beşir Fuadın yazı hayatına girmeden evvel, Fransız edebiyatına eski ünsiyeti dolayısıyla, Fransada 1870 den sonraki romantizm - natüralizm mücadelesi içinde natüralizme kaydığını, pozitivizm ve materyalizmle de dünya görüşünü itnam ettiğini kabul etmek lâzımdır (2).

Filvaki Beşir Fuadın yazı hayatının ilk devresinde - bir yandan meslek icabatına hâlâ katlanırken - yaptığı bazı tercüme ve lisan kitapları vehleten böyle bir hüküm verdirecek mahiyette değil ise de, yine bu sıralarda «Fenni» çerçeve-deki yazılarında materyalizm görmek kabildir (3).

Fakat onun asıl ve olgun şahsiyeti mesleğinden sıyrılıp kendini tamamen fikir ve yazı hayatına verdiği mücadele devresinde - bu devre Hugo'nun neşriyle başlatılabilir, 1886. - görülebilir ve gösterilebilir.

2 — Aynı senelere tesadüf eden birinci meşrutiyet sonrası sadece poetik plânda bir terör değil, fakat, ideolojik bütün sahalarında, bazı ara ve zikzaklarla, bir reaksiyon devresidir (4).

Filvaki edebiyatta bilhassa Namık Kemal ve tesirleri karşısında (Muallim) Naci, (Hacı) İbrahim ve Ahmet Mithat (Efendi) reaksiyonu mevcuttur. Vakıta ne birincilere ne de ikincilere tam bir

(1) Beşir Fuadın bu kültürü bilhassa müsait bir aile muhitinde ve bir müddet devam ettiği bir Cizvit mektebinden öğrendiği Fransızca ile sonra ilerlettiği Almanca ve İngilizceden gelmektedir.

(2) Harbiyeden çıktıktan sonra pek çabuk kademeleri aşan, Abdülazizin yaverleri arasında katılan Kol-Ağası Beşir Fuat üzerinde birinci meşrutiyet ve müteakip senelerdeki Abdülhamidin şartıcı istipdat ve irticanın aksülâmelerini de unutmamak icap eder.

(3) Ahmet Mithat daha ilk konuşmalarında bunu sezmiş ve Beşir Fuada da itiraf ettirmiştir. Beşir Fuadın yazı hayatının bu ilk devrinde çıkan eserleri şunlardır: Tiyatroları: Binbaşısı davet, K. F. Mor'dan tercüme 1882; İki Bebek, Öjen Grand, Victor Bernard'tan tercüme 1883; Birinci Kat, İngilizceden tercüme: 1885; Soyтары, Hugo'dan tercüme Envari Zekâ mecmuasında tefrika 1885.

Lisan kitapları: E. Otto'dan Bedriki lisanı Fransavî, 1883; Almanca muallimi, aynı müelliften 1885.

(4) Bizim şu makalelerimize bakınız:

Bizde son yarım asırda İslâmî tefekkür, Ses sayı 2, 939.

Bizde iskolastik materyalist kavgası Uyanış, sayı, 2189, 939.

Yazan :

L. ERİŞÇİ

dünya görüşü, san'at anlayışı ve hattâ janr kaygusu atfedilemeyeceği gibi, tabiatile, bu iki cephe arasındaki ziddiyetleri sonuna götürmek de mümkün değildir. Bunların arasında fark nihayet birincilerin Fransız edebiyatı tesiri altında romantizme düşmeleri diğerlerinin -Naci bazı noktalarda istisna edilebilir- İslâmî, ekletik ve soysuz bir çerçevede kalmalarıdır. Bu hal evvelkileri çok dar bir münevver tabakasına hitaba sürüklemiştir. Fakat diğerleri daha geniş bir tabakaya müessir olmuşlardır. Hele bu sıralarda, üstelik, Ahmet Mithat ve Nacinin saraya intisaplarının mevcut bulunması etraflarında sayısız fakat fikri ve artistik kıymeti hiç bulunmayan şahıslar toplanmasının ayrı bir sebebi telâkki edilebilir (5).

Bütün bunlara rağmen neşriyatın poetik ve içtimai mevzulardan mahrum bulunuşu ve zaten imparatorluğun şeraiti içinde tekevvüne başlıyan zaruretlerle edebî mevzuların yanında hattâ aşırı eb'atta «Fenni» mevzularda da yer bıraktıyordu. Bu türlü mevzuların Osmanlı fikriyatı için yeni oluşu ister istemez bir tercüme hareketi doğurmuş, eskiden kuşulup bir aralık kapanan «Lisan mektebi» tekrar faaliyete geçmiş ve nihayet çapı ne olursa olsun müsbet ilimler Mühendishane ve Mektebi - tıbbiye dersleri çerçevesinden çıkmıştır (6).

Kanaatimizce işte bu son vaziyet bir yandan romantizm temayülüne diğer taraftan Naci ve Ahmet Mithat etrafındaki tradisyonalizm ve soysuz tezahürlere karşı hattâ sosyal temler üzerinde bir aksülâmele zemin teşkil eder.

Daha ileri giderek bu zeminin temelleri Osmanlı İmparatorluğu şeraiti içinde artık kendini göstermeğe başlıyan muasır zaruretlere ve ziddiyetlere karşısında antiklerikal ve ziddiyetlere inkılâpçı hal şekilleri aramayı istihdaf edecek hareket ve temayüllere bağlanabilir.

Filvaki, Beşir Fuat Hugo'da kendisinin realist olduğunu söylerken «Onlar - diyordu - her şeyden akdem içinde yaşanan âlemin tesiratını nazar itibara aldıklarından avam takımını içinde bulundukları zillet ve sefaletle müstahak görmüyorlar. Bunların suihallerini duçar oldukları fakri zaruretin bir neticesi zarurisi olarak görüyorlar. Bir fenalığın önünü almak için evvelâ yapılacak şey -ise- esbabı hakikiyesini meydana çıkarmaktır.»

3 — Devri içinde büyük bir ehemmi-

(5) Bu devrin şahsiyetleri hakkında bir fikir edinmek için Ahmet Rasimin (Muharrir, şair, edip) (341) hatıralarına bakınız.

(6) Mebdeler daha evvel olmakla beraber bu senelerde bilhassa Doktor Yankonun (Tarih gazetesi ilâh.) Besim Ömerin, (Envari Zekâ mecmuası ilâh.) mesailer, yevmi gazetelerde tefrika edilmeğe özenilen «Methali ulümi tabiiye» tercümeleleri (Saadet gazetesi ilâh.) göz önüne getirilmelidir.

yet taşıdığına kani bulunduğumuz Hugo tetkikinin ciddi, bugün için bile yeni ve kıymetli bir tetkik olduğu, ayrı bir meseledir. Fakat eserin büyük ehemmiyeti bir yandan bu tetkike hâkim hareket noktasını realist oluşu, diğer yandan o zamanki edebiyatımız, edebiyatı cedide için, Hugo'nun şahsiyetinin müessir rolüdür. Hugo ile Beşir Fuat klâsizm izafe ettiği Naci ve romantizm kabili münakaşa olmayan Namık Kemal ve gurubunu Fransız edebiyatı ve misali içerisinde temel prensip ve tekevvünlerle tokuşturuyordu. Ve Zolayı (7) de vererek her iki cereyanın ve bilhassa romantizmin nasıl devrini kapadığını ve yürüdüklarini gösteriyordu.

Bununla da kalmıyor; teknik terakkiyat ve fikriyata muvazi olarak inkişaf eden müsbet ilimlerden ve hattâ sosyoloji ve psikolojiden san'at sahasının bigâne kalamıyacağını isbata çalışıyordu. Fakat realiteyi aksettiren san'atkâra da yerini veriyordu: «Teçrübe fikri tadil fikrini tevhit ettiğinden -mesela- hikâyemüvislik yalnız fotoğrafıktan ibaret kalmaz - diye ilâve ediyordu - bir hikâyenin telifinde vukuatın sureti cereyanını göstermek için asar ve hâdisat husule getirmek, idare etmek icap eder. İşte muharirin ait'atı karihası iktidar ve maharetine ait olan cihet burasıdır.»

Bu arada Beşir Fuat Beşer'le materyalizmi vermeğe çalışırken Volter'le de antiklerikal bir cephe kurmak istiyordu.

İşte bilhassa Hugo tetkikinin en kısaca bir şekilde belirtmek iddiasında bulunduğumuz bu özü ve mânası daha devri içinde vurdukça cephelerden hemen aksülâmelerini vermiştir (8).

4 — Filvaki o devrin karakteristik şahsiyetlerinden biri olan (Menemenli) Tahir, Hugo kitabı hakkında yazdığı tenkitlerinde tamamen romantizm esaslarına sadık kalarak, Hugo'nun Zola ile kıyas edilemeyeceğini çünkü yeni san'atın «mahiyet eşyay olduğu gibi nazara ibraz etmek» olmadığını, fakat muhayyil bir plân içerisinde «Tasavvur edilen havarık mahlûkatı» «Bir takım teşbihat ve istiarat» ile «Ulvi ve lâtif» hissi hayrete düşürecek» bir kudretle ifade etmekten ibaret bulunduğunu. Nihayet bu kudretin «Bir mevhibe hüda» ile izah edilebileceğini ileri sürmeğe kalkmıştır (Gayret mecmuası sayı 3 - 6).

Bu vaziyete Namık Kemal de alâkasız kalmıyor; Ebüzziyaya gönderdiği açık bir mektupta «Lisani edepten kinaya ve mecazı kaldırmak istiyorlar» dedikten sonra yine Beşir Fuadı telih ederek işi şahsiyata döküyordu: «Türkçe doğru dürtüst bir beyit okumağa muktedir olmadığı halde yalnız Osmanlıların değil Fransız- (Sonu 18 de)

(7) Hüsamettin Bozok'un Zola isimli broşürüne bakınız, 940.

(8) Beşir Fuadın münakaşalarının devamı için Gayret (29 ilâh.), Asar, Meçmuai Ebüzziyaya 53; Tercümanı Hakikat, Saadet, Tarih gazetelerine bakılabilir.

Küllükolojî

KAHVE DEĞİL TAVLA

Mukaddeme

Yeryüzünde bu isimde bir ilim şubesi yoktur. İlk defa memleketimizde ve tarafımızdan tesis olunuyor. Eser tamam olduktan sonra üniversitede bu ilmin tedrisi için bir kürsü açtırılmak üzere teşebbüslere girişilecektir.

Küllükolojî, Küllük bilgisi demektir. Bazılarının talâfuzuna uyularak Küllükologya da denebilir.

Kelimenin étimologie'si hakkında başlıca iki noktaî nazar vardır. Birincisi bu kelimeyi küllükten ayrı gören Sıtkı Akozan nazariyesi; ki şair, fikrini şöyle teyid ediyor:

Sanmayım avâre bülbüller gibi küllük-
teyiz
Biz yanık bir kor gibi akşam sabah küllük-
teyiz.

(Sıtkı Akozan, Küllüknâme S. 5. 1936)

Şair bu beytinde aynı zamanda tesmiye sebebinin de söylemiş oluyor. İkinci noktaî nazar kelimeyi küllükle izah eden telifci nazariyedir ki sahibi meşhur şair ve muharrir Lâedri'dir:

«Küllük - Mecmaî irfan itlakına seza bir mesireî hayretfezâ olup aslen Güllük talâfuz edilirken ulema ve fudalâ efendilerimizin ba'dettaâm eşinüp gerinmelerine sahne idüğünden tariki mecazla Küllük tesmiye kılındı».

— Gençlik. Sayı 23. 1939. —

Bu fıkrada da muharrir sebebi tesmiyeyi zikretmiş oluyor. Başka bir nazariye gözümüze ilişmediğinden bunları zıkr ile iktifa ediyoruz. Bize göre sonucunu bilhassa şayanı kabuldür.

Küllükolojî işte bu kelimenin delâlet ettiği mahal ve hâdisat hakkında tedvin edeceğimiz ilmin adıdır. Maksat ve gayeyi bu suretle tesbitten sonra Küllük hakkında garpta ve şarkta iptidâ görülen eserleri, ondan bahseden kimseleri sırasile zikrederek metodolojî bakımından vazifemizi yaptuktan sonra asıl tetkikata girişeceğiz.

Küllük Bibliyografyası

Bu mevzuda bizim görebildiğimiz ilk muntazam ve mazbut eser; yukarıda ismi geçen Sıtkı Akozan - ki Küllük mütevellisi olduğunu ileri sürmektedir. Bu husustaki vakfiyenin araştırılması hususunda İsmail Hâmi Danişmend'e tebligat yapılacaktır - tarafından 1936 da neşrolunan manzum Küllüknâmedir.

Eser 13×18 eb'adında ve 16 sayfa olup Burhanettin matbaasında bastırılmıştır. Kapağında, son beyti ince harflerle dizdirilmiştir;

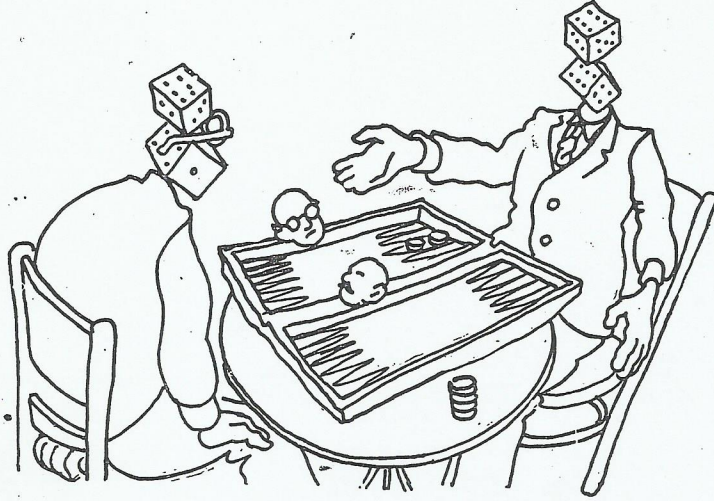
Bir demet güldür, takalmış göğsüne
İstanbulun
Ey saba, sen de konakla birgün uğrarsa
yolun

Eğer intihalci Mahir Bülent bu beyti görmüş olsa mutlaka Ziya Paşanın:

Uğrarsa saba rahın eğer semti İrâka
mısrandan alınma olduğunu iddia ederdi.

Küllüknâme'den seçme beyitler:
Yaz gelir, süsler güneşler Bâyezit mey-
dânını
Bunda, şairler Fuzulînin okur divânını

(1) Şair iyice hayalâta dalmış olacak.



(Karikatür Z. Güvemli)

Bunda, Nef'i yükselir, Bâki geçer, Nâbi

Söylenir lâkin Nedim bir şairi fevkalbe-

Bunda, haccül'ekbere verdi karar İbnül-

Bunda, takrir etti ilmümâsi ezber Mük-

Bunda yükseldi velilik burcuna bay

Bunda olmuştur hayatın sırrına Agâh

Bunda anlattı Fatim yıldızların esrarını

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Bunda atmıştır Niyâzi son dubârâ zâ-

Yazılardan mühim bir tanesi de Ses mecmuasının Eylül 1939 tarihli dördüncü sayısında çıkmıştır. «Gölge Çiftliği» namını taşıyan bu yazının muharriri Cavit Yamaç isminde bir genç muharrirdir ki hakiki telâkkisini serlavhada hülâsa etmiş bulunuyor.

Mevzuubahis mahal için son mühim ve müstakil eser olarak bu satırların sayfalarında yer bulduğu mecmuayı göstereceğiz.

Küllüğün Coğrafi ve Tarihi vaziyeti

Mümeyyiz vasfı ülema ile genç namzetleri sinesinde toplamak olan kahvemiz teşekkül etmeden evvel, mütareke sıralarında Sultanahmedin Defterdarlığa sapan köşesinde setli sıra kahveler Akademî ismiyle maruf olarak aynı vazifeyi görmekte idi. Buna sebep olarak yanan Adliye binasının, o zamanki Darülfünundan bir kısmı ihtiva etmesi gösterilebilir.

İlim ve irfan ocaklarının Beyazıtta temerküze başlaması, takriben 1925 den itibaren Sultanahmet Akademilerini ölüme mahkûm etti ve yavaş yavaş Beyazıt kahveleri teşekkül etti. Küllüğün muhtelif isimlerini birkaç satırda toplayan Küllüknâme müellifi; «İstanbulda Küllük: Beyazıt caminin türbe kapısı karşısında, körfez şeklinde ve bahçemsi bir yerdir. Bu köşenin üç adı vardır: «Muallimler bahçesi, Akademî, Küllük» demekle bize göre fecî bir ilmi hataya düşmektedir. Zira Kadastro taksimatında ve İstanbul'un Prost tarafından yapılan nâzım ve teferruat plânlarında örf'e uyularak Küllük, Akozan'ın dediği gibi Beyazıt caminin türbe kapısı cihetindeki müselle bahçe gösterildiği halde Akademî tayin olunan yer bunun tam karşısında, Fatih'ten gelen tramvayların durağında, setli sıra kahvelerdir ki buraya Akademî tabir olunmasının en mühim sebebi, bize, Sultanahmet'teki eşine müşabehetidir.

Küllük, bahsolunan yerde takriben iki yüz metre murabba bir yer olup yedi kahveci ve bir lokantacı tarafından işgal olunmuştur. Açaçlık ve sulak bir arazisi vardır. Her nevi mahsul alınır ve mebzul miktarda ihracat yapılır.

Zahir GÜVEMLİ

Halk Tiyatrosunun Esaslarını Ararken

Yazan : HÜSAMETTİN BOZOK

Memleketimizde, bütün yaratıcı gücünü halk kitlesinin varlığından alan bir sanatın günden güne inkişaf etmekte oluşuna sevinmemek mümkün değildir. Bugüne kadar edebiyat, müzik, tiyatro gibi muhtelif san'at kollarındaki ilerlemeler birbirinin aynı olmamakla beraber, hiçbir zaman ümit kırıcı olmamıştır.

Tiyatro hayatımızın «mesele» siz gibi görünmesi, hakikatte «mesele» siz buluşundan değil, tiyatro hayatımızı idare edenlerin «mesele» den hele biraz da ihtilâlcî bir sanat görüşü taşıyorsa kaçınmalarından ileri geliyor.. Mühim bir «mesele» ayakta durmaktadır : bir halk tiyatrosu kurmak (1).

Geçen kıstanberi, başta Yeni Adam (2) gazetesi olmak üzere, muhtelif gazetelerimizde karagöz, orta oyunu meddah, kukla hakkında yapılan mühim neşriyat ve son günlerde Ahmet Kutsi'nin bir broşürü (3) ile derli toplu bir şekilde hülâsa edilen köylü temsilî, tiyatroromuzu yakından alâkalandıran bu meseleyi, bir halk tiyatrosu kurmak işini kuralıyan belli başlı iki hâdise olmuş oluyor.

Karagöz, orta oyunu ilâh.. hakkında bugüne kadar yazılmış olanlar, bu halk sanatlarının estetik ve sosyal inkişaflarını ve halk kitlesi üzerindeki tesirini oldukça iyi bir şekilde aydınlatmışlardır (4). Bugün ise Ahmet Kutsi'nin broşürü ile daha geniş bir şekilde duyurulmuş olan köylü temsilîlerinin matbuat hayatımızda bahsedilişi pek yenidir.

Uyanış (Sayı 560 : 561) ve Türk tiyatrosu (Sayı : 108) mecmualarında neşredilmiş bulunan Tulûat tiyatrosu başlıklı tetkikimizde bu işin başlangıç noktasını şöylece tesbit etmiştik :

«Bir iki yıl kadar önce Yeni Adam sahibi İsmail Hakkı Baltacı oğluna, o zaman Erzincan Köy Eğitimcileri Yetiştirme Kursu Direktörü bulunan Avni Arıncı tarafından bu halk tiyatrosu hakkında zengin dokümanlar ve fotoğraflar gönderilmişti. Erzincan Eğitimcileri Kursunda köylü delikanlılar tarafından temsil edilen bu piyeslerden bazılarının metinleri Avni Arıncı tarafından not edilerek tesbit edilmiş bulunuyor. Bu vesikalar bugün İsmail Hakkı Baltacı oğlunda mahfuzdur ve resimlerden bir iki tanesi bu yıl Yeni Adam'ın 22 linci sayısında neşredilmiş ve yine aynı gazetenin 221 ve 226 ncı sayılarında bu hususta malûmat verilmiştir. Abidin Dino ve şair Nail V. de Garbî Anadolu'da bu çeşit bir halk tiyatrosundan bahsetmişlerdi (5).

(1) Bu mesele üzerinde daha evvelce Sokak (No : 1) mecmuasında durmuştuk : «Bize milyonların tiyatrosu lâzım».

(2) Yeni Adam'ın 255, 256, 269, 271, 274, 277, 278, 279, 280, 285 inci sayılarında karagöz, orta oyunu ve kukla hakkında mühim yazılar vardır.

(3) Çığır neşriyatından : No : 9. Ankara 1940.

(4) Bu sahadaki şu yazılarımıza bakınız : Yeni Adam (255) : Sosyal bakımdan karagöz. SES (1, 1938) Orta oyunu dirilebilir mi? SES (4, 1938) Meddah. Uyanış (586) Karagöz oyunları hakkında.

(5) Türk tiyatrosu mecmuası. No : 108.

Bu suretle münevverlerimiz arasında adı işitilmiye başlayan köylü temsilî hakkında Ahmet Kutsi ilk esaslı malûmatı vermiş bulunuyor.

Köylü temsilîlerine ve karagöz, orta oyunu gibi nisbeten şehirlerde taammüm etmiş bulunan halk oyunlarına verdiğimiz ehemmiyet, bunların bir halk tiyatrosu yaratılması işinde mühim malzeme olacakları sebebiyledir.

Halk tiyatrosundan ne beklediğimizi ve halk tiyatrolarının tarihteki muhtelif nevelerini kısaca gözden geçirmektedir ki, bu halk sanatlerimizden alacağımız malzemenin ne'vi ve ehemmiyeti anlaşılmış olacaktır.

Halka hitap eden bir san'at, tarihin muhtelif devrelerinde mevzu bahis olmuştur. Ancak bu hareketin XX inci asır içinde olduğu kadar geniş mikyasta inkişafına hiçbir zaman rastlanmamıştır. Bu asır içindedir ki kuvvetini bilhassa halk kitlesinin özünden alan memleketlerde bu soy bir san'atin daha ön plânda bir ehemmiyet kazandığını görüyoruz. (Bir misâl vermek için, son İspanyol harbinde ölen şair Garcia Lorca'nın teşkil etmiş olduğu seyyar tiyatroyu zikretmeliyiz. Garcia Lorca, bütün kadrosu tam olan bu trupu ile İspanyanın muhtelif muntakalarını dolaşmış; arkadaşlarının yazmış oldukları ve thème'lerini halk hayatından alan piyesler temsil ettirmişti).

Bugün Türkiye'de de bir halk tiyatrosu kurulması fikri üzerinde konuşulması zamanının geldiğine, hattâ geciktiğimize inanıyoruz. Bir halk tiyatrosunun doğumu, gerek memleketin san'at hayatı için, gerek kitle üzerinde yapacağı müsbet tesir dolayısıyla bugün için zaruridir. Bu zarureti idrâk ettikten sonra, halk tiyatrolarının, mazideki durumu hakkında da, kısa da olsa bir takım bilgilere sahip olmak lâzımdır.

«Tarihteki tiyatroların, bilhassa Yunan antikitesinde ve Roma'da, tamamen açık havada, ve hususî bir surette yapılmış amfilerde oynandığını biliyoruz. Sicilya'daki Taormine Tiyatrosu'nda otuz beş, kırk bin seyirci toplanabiliyordu. Pompée Tiyatrosu kırk bin ve Scarus Tiyatrosu seksen bin kişi alacak bir genişlikte idi. Bir yarım daire şeklinde olan ve ortası geniş bir huniye benzeyen anti-kite tiyatrolarında oyuncular ortadaki boşlukta oynarlardı (6). Bu şekil sonraları terk edildi ve nihayet bugünkü kapalı tiyatro şeklini aldı. Avrupa'nın her yerinde adedi pek çok olan eski aristokratik ve burjuva tiyatrolarının salonları demokratik ihtiyaçlara kuvvetle cevap verememektedirler. Bir kere bir çok bölmelere ayrılmışlardır. Üstüste konmuş galerileri, locaları, birbirinden kiskanarak tahta bölmelerle ayrılmış alt kat locaları (Sonu 17 de)

(6) Kesilmiş huniye benzeyen bu amfinin diğer tarafı açık olarak bulunur ve çok defa buradan güzel bir tabiat parçası görünürdü. Daha sonraları burası bir duvarla kapatıldı. Meyerhold'un Moskova'da inşasına çalıştığı, fakat bir iki yıl önce bazı sebeplerle kapatılmış bulunan tiyatrosunda bu duvar yerine, aktörlerin localarını konmuştu. Aktörler oradaki piste, localarından merdivenlerle inmek suretile gelecekleirdi.

BEKLİYORUZ

Artık seni göremiyorum
Galiba başka uykulardasın
Ben ilk bıraktığın huduttayım.
Sağmda hudut taş
Solmda tel örgü
Seni bekliyorum.

NEYZENE

Bir sarhoş ova
Bir göl şarkısı
Enginlerinde
Gözlerimde
Denizlerin içilen suları
Ve başında defne dalları

Suphi TAŞHAN

AYRILMAK

Şehir uykusunda kaldı.
Otelde yatağım boş.
Ben uzaklaşırken
Geride sabah oluyor.

Ahmed NECATİ

SUAL

Zaman çıldırmış
duydunuz mu?
Avuç avuç insan kanı içiyor
Adım adım toprak yiyormuş.

* * *

Kucak kucak bulutlar
Yağmur taşırdı bize
Şimdi bahar taşıyor
Sor bakalım küçük serçe
Bize sulhu da taşıyacak mıymış
Kucak kucak bulutlar?

Nezad Sudi ODYAKMAZ

Pazar Yeri

Pazar yerinin evleri seyrekli...

Sonra barakalar yapıldı ve çocuklar dağıldı. Süleyman, pazar yerinden giden veremlilerden birinin peşine takıldı gitti. Arkasından bir annesi, bir de «deli Salih ağıladı. Deli Mehmet kızların peşine düştü. Peynire benzeyen Pessah, babasının işi iyi gitmediğinden başka şe hire taşındı.

Emine, annesinin vaziyetini duya duya, onu takip edip, vesikalı oldu. Muhsin hicret etti. Fayik te beraber. Zeki leyli mektebe girdi İsmail dolandırıcı oldu, Behçet yankesici. Sam Mehmet kazak balıkçılarına yamak oldu ve babasına iki - üç senede bir kuru balık gönderiyordu. Arab Emin, evin son camını kırkıktan sonra kendini alıp gitti ve büyük bir şehirden suratına göre bir vazife aldı: Kapıcılık.

Pazar yerindeki barakalar yıkıldı...

Şimdi burada yabancı çehreler dolaşıyor artık.

..Bütün bu vak'alar, uykuda unutulmuş zamanın içinde, günlerin he sabah pazar yerinin haylaz ve serseri çocuklarının gözlerinden doğduğu anlarda olmuştur.

Sonbaharda kargaların dallarda asılı kaldığı gibi, o zaman cehennem «esfelesinde» pey-tanlar vardı. Sağ kolda bir melâike, sol kolda ise bir haşka melâike nöbet bekliyordu.

Ay güneşin kardeşi idi ve pazar yerindeki bütün kardeşler gibi birbirinden ayrı yaşıyorlardı.

— Allahu kim yapmış?
— Fesuban'allah.. Kendi...

Allah çocukların kafasında böylece kalıncı-tı: Uzakta ve kendi kendine yaşayan bir münevzi.

Süleyman ilk defa Allaha küfrettiği zaman bütün çocuklar gece köşelerden Süleymandan hesap soracak şeytanlar, ve yaz yağmurlarının gürültülü şimşeklerden birisinin çarpmasını korka - korka beklediler...

Şeytan görünmedi, şimşek çakmadı, Süleyman küfürün envanını öğrendi.

Süleyman yaptığı şeyi hiç düşünmedi. O yalnız Emine'yi düşündü.

Çünkü Süleymana Allahtan daha yakın, her gün pazar yerinde uzun - uzun gözlerine baktığı ve bütün diğer mahalle çocuklarıyla uğrun-da dövüştüğü Emine vardı.

Emine ay gibi papayalındı. Annesi yok, babası yok, kocası yok ve çocukları yoktu. O beyaz, çok beyaz ve yalnızdı.

Süleyman beş kardeşinin uyuduğunu görüp, sundurmada karnış bir sigara içerken göğe bakıp ayın yere indiğinde ancak Emine gibi olacağını düşünüyordu.

Emine ne kadar beyaz ise o kadar da fakir. Yazıklı.. Süleymanın Leviler kadar parası olursa muhakkak Emineye panayırda bir beyaz entari ve bir sepet e'ima alacak. Babasının evinden büyük bir evi de olursa, oraya yalnız Emineyi getirip, mahalle çocuklarını ona küfretmekten vazgeçirecek.

Emine Süleymana gülümsüyor. Süleyman bunu görünce Levilerin avlusundaki bütün mayva ağaçlarını koyun - koyun Emineye taşıyor. Emine, Süleymanın saçlarını okşuyor. Süleyman yatağa girdiğinde saatlerce saçlarını eliyor. Kolayını bulsa saçlarını öpecek.

Süleyman, Eminenin teyzesini sevmiyor. Çünkü, o Emineyi her vakit pazar yerinden topluyor büyük kız olduğunu yüz defa bağır-bağır bağırarak ve Allah onun tez günde, tez saatte belasını vereceğini bir kaç defa temin ettikten sonra, oklava ile dövüyordu.

Eniştesi her sofrayı kuruşu ve kaldırışında

Yazan : Cavit YAMAÇ

annesi gibi «aşifte» olacağını tekrar eder dururdu. Eminenin gözü sokaktaymış, sonu bilmem nerede olacaktı.

Emine avlunun köşesinde ağlarken, komşu avludan Süleyman annesinin yanık şarkılarını okurdu.

Sonra ikisi de susarak, yarını düşünürler. Yarın, Süleyman Emineyi yalnız köpeğinin bulunduğu bir yere onun nezaretinde bırakıp, Emine ve kendi için ekmeğe aramağa koşacak.

Yarın, Emine, bu evden kaçacak ve ne teyzesini ne eniştesini düşünmeyecek. Bazan, sâde annesini düşünecek. Ve o zaman onu rüyasında gördüğü gecelerin sabahındaki gibi sevinecek...

Birden pazar yerinden büyük bir gürültü kopuyor. Süleyman kapı kilitli olduğundan avludan sarkıyor. Emine komşu kapısını atlayarak geçiyor.

Deli Mehmet, uğurmasını «çapul» edenleri bıçaklamak, hayır, babasının atları yaptığı gibi nallamak istiyor.

Kimse sarkin nasıl geleceğini bilmedi.

Emine çocuklara :

— Yarın sirk gelecektmiş, dedi.

Pazar yerinin bütün haylaz çocukları onu rüyalarında gördü.

Sabah erkenden bir kaç bulut ziyarete geldi, Emine pencereden başka zaman gelmelerini rica etti. Ve yalnız gök kaldı.

Memnuniyet Şiirleri

Neden hayreti gözümün

Kollarımızın büyüyişü her gün biraz daha

Belli ki zengin toprak

Ağaçlar sıhattalar

Hatır hoş insanlar

Ve çocuklar memnunlar.

Göğü direksiz durduran Allaha bin
şükürler

Hayret halinde bahçeler

Rahmet dağca, tarlalara

Değmesi yakın artık

Memnun yüzü insanlara havanın.

N. İLHAN BERK

Kırlangıçlar seyahate hazırlanıyor ve kanatlarını parlatıyorlardı. Fakat gitmediler, pazar yerindeki çocuklarla sarkin ilk oyununu görmeğe kaldılar.

Bütün mahallede evlerinin önüne iskemle atıp ta oturmayan bir kör Agop'tu. O gözleriyle sadece ağhyabiliyordu, sirk göremezdi.

Süleyman sirkte, perdeyi kaldırıp dalıyordu. Diğer çocuklar parayla girmişti.

O gün kırk kilo kemik toplayıp satan «Arap» Emin sarkin önünü süsleyen balonlardan bir tane almıştı.

Süleymanı kapıdan tokatlayıp attılar. Arkadan sarkin atlarıyla beraber girdi. Yine girdi ve Emineye erik verdi.Sirkte Emine de vardı.

O ilkin müzikten biraz korktu. Sonra, mahalledeki hristiyan ölülerinin bazılarının arkasından da çalan müzik, neden sirkte de var diye düşündü...

İlken lâstik adımıyla piramitin ailesi geldi. Müthiş bir adam olan baba, bunun kadar büyük göğüslü olan anne, iki erkek kardeş iki kızkardeş ve küçük bir çocuk. Tıpkı kırlangıçlar gibi kanatları var.

Süleyman bunu sağ kolundaki melâikeye benzetti. Hepsini siyah giyinmişler, kendi gölgelelerinde saklanan çıplaklara benziyorlar, yalnız küçük pembeler giymiş. Küçük, bütün küçükler gibi, yalnız babasının yüzüne baktıkça gülebiliyor.

El çırpıncaya kadar hepsi babanın adaleleri üzerine kuruldu, küçük çocuk en yukarı çıktı ve koynundan bir buruşuk bayrak çıkarıp sallamaya başladı. Bütün pazar yerinin ve kasabanın diğer yerinden gelen kadınlar küçüğe aç gözlerle bakıyorlar sanki onu gözlele yiyeceklermiş gibi. Eğer küçük şekerden olsaydı, kalmazdı.

Küçüğün babasına : Dünyanın en kuvvetli adamıdır, demişlerdi.

Süleyman : Acaba dağları kaldırabilir mi? diye düşündü kaldı.

Sonra sarkin adamları atlarında ezile bütüle gülleler getirdiler.

Süleyman, Emine'ye:

— Bu gülleler acaba, bir araba odundan daha ağır mı? diye sordu.

Emine :

— Elbette, dedi, baksana bunlar demir.

Atlet belini bir deri ile kuşatıp bir iki defa göğsünü kabarttı ve adalelerine dans etti. Sonra gülleleri kaldırmaya başladı. Yukarı kaldırınca bütün sirk halkı acayip bir hayret fışkırttı.

Sonra atlet gülleleri süratle indirdi ve müzik yeni ve şakrak bir hava tutturdu.

Bir ufak ve beyaz at, sahadaki talasları dağıtarak dolaşmaya başladı.

Uzun siyah pelerin giymiş biri elindeki kamçıyı arkasında gizliyerek sualler soruyor, küçük at ise ayaklarıyla bir takım işaretler yapıyordu.

Eminenin önünde bir kadın :

— Bak, ayağıyla konuşuyor!.. dedi.

Siyah pelerinli adam sesini tamir ederek, «Mis Betti» yi ilân etti. Mis Betty'nin arap ve kızıl derili insanlı ve hayvanlı kit'ada rakibi bulunmadığını söyledi. Mis Bety'nin parlak küpeleleri, ve çok olgun mısıra benzeyen altın dişleri var.

Mis Bety geniş sırtı atın üzerinde bir ayağının üzerine zıplıyor ve halka öptükler gönderiyor.

Mis Bety bütün göğsü ile soluk alıyor, arkası üzerinde dönüp ters biniyor. Ve yine öpücükler yayarak uzaklaşıyor.

Bütün delikanlılar dirseklerle birbirini dürtüp, bıyıklarını yokluyorlar.

Fakat Mis Bety çocukların hoşuna gitmiyor. Sonra palyaço geliyor.

Suratı bembeyaz. Kesme şekere benziyor. Üzerinde siyah benekleri olan beyaz bir elbise giymiş. Geliyor. Düşüyor. Kalkıyor. Kendi ayaklarına takılarak yere yuvarlanıyor. Önündeki bütün şinekler ona çelme takıyor ve rahat bırakmıyorlar.

İlerlemek istiyor. Düşüyor. Herşeye kızıyor. Atılan bir zar gibi yuvarlanıyor. Bir çekirge gibi zıplıyor. Duruyor. Şaşırmış.

(İkinci parça gelecek sayıda)

GENÇLİK MES'ELESİ

Yazan :
ABİDİN NESİMİ

Gençler ! Siz almakta olduğunuz terbiye ve irfan ile insanîyet zihniyetinin vatan muhabbetinin ve fikir hürriyetinin en kuvvetli timsali olacaksınız !

ATATURK

Bir genç doçent, bir gündelik gazete de harcanmış mevzulardan gençlik teşkilâtı meselesini ele alıyor. Yazıcı, bu teşkilâtın mevzuunu tayin ediyor; plânını yapıyor; programını çiziyor; hattâ bir dereceye kadar günlük çalışma sahasını bile tesbite kalkıyor.

Bu işleri yaptırmağa saik olan sebepleri yani, eski tabirle söylersek «Esbabı mucibeyi» de veriyor...

Yazıcıya göre «Aile müessesemiz ve onun terbiye sistemi bozuktur; mektep talim ve tedrisi bozuktur, içtimai teşkilâtımız bozuktur. ilâh.» İşte bu bozukluk dolayısıyla, arzu ettikleri kalıp ve kıratla gençler yetiştirmek için, bir gençlik teşkilâtı yapmak lazımdır.

Yazıcının beğenmediği Türk ailesi, kendisi de dahil olmak üzere milli kurtuluş hareketini yapan bir sosyete çocuklarını yetiştirmiştir. Onun kusuru ancak metresli, zifololu, heterist aile tipi olmamasıdır. Bunun bir noksanlık ve kusur olduğunu maalesef bizim nazic kafamız kabul edemiyor.

Talim ve terbiye sistemimizin «Mad-dî hayatta muvaffak olmayı temin eden ameli bir cihaz halinde» oluşunu bir eksiklik sayamayız. Mekteplerde, inhisarcı, şöven, tolerans kabul etmez sekter bir terbiye sistemi olmayışını, mazur görünler, bir kusur saymıyoruz. Halkevlerine, ve müsabih teşkilâta zaaf, kusur isnat etmek, Kemalist inkılâbın, ana müesseselerine taan etmektir.

Atatürk gençlerin «Vatan muhabbetinin, insanlık zihniyetinin ve fikir hürriyetinin» en yüksek timsali olarak yetiştirilmelerini istemişti. Ve bütün sosyal müesseseler, bu direktif ile hareket etmiştir.

Genç yazıcı, bu prensipleri beğenmiyebilir. Bu bir noktai nazar meselesidir. Hattâ tenkid de edebilir, çünkü Kemalist inkılâbın mühim bir hususiyeti fikir hürriyetinin en yüksek semerelerini iktifat etmektedir.

Biz, sosyal müessese ve hayatımızı, bu prensiplere uydukları için değil, ancak daha iyi ve daha ileri bir intibak temin etmek için tenkid etmeliyiz; genç yazıcı bu müessese ve terbiye sistemimizi beğenmiyor, onun açtığı yaraları kuracağı gençlik teşkilâtı ile şifayap edeceğine inanıyor : Acaba içtimai hayatın topyekûn kösteklediği keyfiyetleri bir içtimai müessese arzu ettiği mecraaya sürüklenebilir mi? Buna tereddütsüzce hayır

Ebedî Güzelliğe Kaside

*İnsan aczinin içindeki 'anlarım ben
Fanî güzelliklerden
Ebedî şeyler ve ebedî şekiller
Cüce hayretimin üstünde zaten
Donmuş birer zaferdir önceden!
Ebedî güzellik!
Seni hiç bir vakit
Ebedî hakikat gibi düşünmedim.
Kusuruna bakma bu çömezinin
Hiç bir vakit fena değildi niyetim:
Ayakları dibinde can çekişeceğim güzelden
Arkadaş güzelim daha yakındır cana!
Ne var ne yoksa
İnsan aczinin içindekiler
Jökondun bakışı kadar
Sıcak geliyor bana.
İnsanın dudakındaki en basit gülüşün
Ebedî güzelliğin zevkünden daha reel
Bir hakikati var.*

*Boğuyor ruhumun havasını
Yasemin kokusunun aydınlığına
Güzelliğinden insan kokusu gelen bahar!
Ebedî güzellik!
Üstün tutmadım hiç bir vakit seni
İnsanın çamurlu lezzetine!
Seni düşündümse düşündüm ben
İnsana varmak için
yine!*

- 937 -

H. İ. DİNAMO

diyebiliriz. Zira: Eğer böyle olmuş olsaydı «Himayei Etfal» i olan bir sosyete de sürünür çocuklar olmaz, bir «Salibi Ahmer» li cemiyette dilenciler ve hastalar sokaklarda kıvrılmaz; ve nihayet «Hayır sever» cemiyetli sosyetelerde işsizler, fakirler, ve bir kelime ile geniş halk kütlesi ızdırap çekmezdi... Genç doçente, âcizane şunu hatırlatmak isterim ki: İçtimai hayatı sevk ve idare eden, modern sofist Durkhaymin sandığı gibi, institutionlar değil, içtimai hayatın istihsal ve reproductionunda âmil olan faktörlerdir. Bununla institutionların lüzumsuzluğunu değil kifayetsizliğini işaret etmiş oluyoruz. İlgal ettiği yer bakımından mühim hakikati, bir genç yazıcı, her halde müdiriştir. Zira ne İkrâi müessesesi yeni bir insan yetiştirmiştir, ne İngiliz Şartistleri yeni bir sosyete yaratmıştır; ve nihayet ne de İspartalılar bir vatanseverlik nümunesi (Atinalılara nazaran) göstermiştir.

Demek ki o devir zaruretlerine uygun gelmeyen müesseseler, bir aksi sada bırakmadan sönüp gidiyor.

Genç doçente, bugünkü sosyal şartlara itiraflarile anlaşılın uygun düşmeyen (Aile, tahsil ve içtimai müessese bakımından) bir insan tipini, gençlik teşkilâtı yolile temin edemez. Bunu bizden daha iyi kavramış olması lâzım gelen doçent, niçin, bu noktada ısrar ediyor; Bu sübjektif mevzuda durmak biraz tehlikelidir. Fakat her sübjektif hareketin bir objektif temeli vardır; biz bunun, objektif temelinı araştıralım. Gündelik politikaya, ve geici kaprislere alet olmak üzere itihah ve terakki gençleri teşkilât altına almak istedi. Meselâ: Aka Gün-

düz ve arkadaşlarına büyük kabineyi devirmek için yaptırılan Balkan Harbi nümeyiş gibi, Harbi Umumîde kapitülasyonların ilgas için Tokatlıyanın camlarını kırmak gibi...

(Organize gençlik) mevzuunu İttihat ve Terakki (Türkocağı) yolile ele almağa kalktı. Arzu ettiği şekilde bir inkişaf kaydetmeyince bu yoldan vaz geçti. Hitlerin Almanyadaki zaferlerinin aksî sadaları arasında 1933 - 34 yıllarında Ankarada bir Nasyonal - Sosyalist mecmua çıktı: Kadro..

Bu faşist mecmua, gençlik teşkilâtı davasını da öne sürdü.

Onun peykleri olan (Varlık ve Çığır) ideolojik bir temel bulduklarını sandıkları bu mevzuda (Disiplin ve teşkilâthi gençlik) diye bağurdılar.

Bu faşist demagojinin (Modern organize bir korporasyonlar dünyası yaratmak şiarı) kültürü zayıf olanlarda samimi, politik faktörü galip gelenlerde calı bir tarzda aksülâmeller doğurdu.

Fakat, bizzat Almanyada, şuurlanmış gençliğin faşist diktatörlüğüne tahammülü olmadığı keyfiyeti tezahür edince orada bu teşkilât dağıldı.

Sokolların, Ligaların, Façyoların, ilâh, beklenen kültürel san'at meyveleri vermediği bugün, gün gibi aşikârdır.

Yurt ve ulus sevgisini, tarihin hiç bir çağında, şu veya bu teşkilât değil; topyekûn hayat şartları ve insanın insan olarak var olan şuurun sentezi temin etmiştir.

ABİDİN NESİMİ



Dolmuş...

Yazan : SABAHATTİN KUDRET

Beş kişiydiler, ekseri akşamlar saat altıda tesadüf onları balıkçı meyhane ve kahvelerinin önünde birleştirir, ve onlar dolmuş kayıklarıyla karşıya, Galataya geçerlerdi. Belki bütün gün zarfında harcadıkları paradan yalnız bu altmış paraya acmazlardı.

Bu buluşmalarda /- herkes aynı fikirdedir - tesadüfün başka bir şeyin rolü yoktu. Fakat beşide - bazan dördü - birçok akşamlar aynı yoldan dönerlerdi. Bu dönüş aynı saatte olurdu. Bunlar da tesadüfendi. Onlar bu tesadüflere isinamadılar. İsmamadıkları şeyi de kayıklarına almadılar. Şüphesiz bunu, böyle bir şeyi itiraf etmemişlerdir.

Hareketleri birbirinin içine girmiş bir çenberin içindedi. Anlaşmışlardı. İradelerinin dışında, böyle bir şeyi mes'ele yapmadan anlaşmışlardı.

Şehir, herkesin benzetmesine rağmen, bir saate benzer bir fabrikaya da benzer. Sabahleyin onbinlerce insanı yutar. Onbinlerce insan dişli çarkların arasında yuvarlanır, öğütülür. Bazıları da bir müddet depoda uyuklar. Ve şehrin bir günün nihayetinde istihlal ettiği malları vapurlara yüklerler. Vapurlar onları başka memleketlere de götürebilir. Deniz de dökkebilir. Bu vapurların vicdanına kalmıştır. Akşam çarkların yavaşlaması; kayışların, dişli-lerin gevşemesidir. Ve bir çoklarını dolmuş kayığında toplar.

Dolmuş kayıkları rahattır. Dolmuş kayıklarının da en rahatlarından biri Hasanın kayığıdır.

Hasanın kayığında denizin ılık şarkısı vardır. İnsanın iç hücrelerine kadar bir deniz ve tuz kokusu, Yenicamiin kurşunu ve siyah arası silüeti, denizin hemen üstünde uçan martılar vardır. Ve orada asla işlerden konuşulmaz. Her biri hissediyordu ki bir günlük hayatlarının hikâyetini yaşıyan, yaşanıya değer tarafı bu kaddarı.

Herkes susardı. Sanki susmasa olmazdı. Sanki küreklelerin bu gıcırdayışı, dalgaların tekneye vuruşu arasında ağır, ağır konuşan biri vardı. Belki de biri, hiç görmedikleri biri uyuyordu. Her akşam ayrı dükkânlar, ayrı insanlar arasında geçerlerdi. Gerek bundan dolayı ayrı ayrı teşekkül eden tedâfiri, vuzuhu kaybolmuş hatıraları onların her birine başka bir dünya veriyordu : Yenicami birinin gözünde daima hasretli peşinden sürüklerdi. Diğeri ise Yenicamiyi ancak bir karpuzcu ile düşünebiliyordu. Onların bir de hangi yoldan gelirse gelsin aynı yerde birleşen, hatıraları düşünceleri vardı. Bu Halice, Köprüde kaynaşan hayata, ve karşı tarafta ufak pencereci meyhanelere, mavnalara rağmen Allahlı. Daha doğrusu Allah onların düşünceleri için bir mevzu değildi. Neydi, nasıldı söyleyemem. Fakat herhalde Halice, Halicin tuz kokan havasına benziyordu. Onun gibi bir şeydi. Onları derliyor, topluyor, kuşatıyordu.

Onlarda, Hasanın kayığında topluluğun, beraberliğin saadeti vardı. Kızarmış balık ve midyeler, Yenicami, kuşlar, tuz ve yosun kokusu, karşıda Galatanın üstünde yükselen apartmanlar, kalabalık hep beraber bir arada idi. Her şey Halice erimiş ufalanmış ve Haliç tarafından benimsenmişti.

Armonikçi - adının Kristian olduğunu tahmin ediyorum - bir gün ansızın aralarına girdi. Hatıâ onu Galataya yaklaştıkları zaman görmüşlerdi. O gün içlerinden biri gelmemişti. Bundan sonra armonikçiyi aralarında görmeye başladılar. O, sükûtu bozmak, bir şeyler söylemek istiyordu. Ağzını açacak oldu. Rıza efendi ters ters baktı.

Kristiana bir türlü isinamıyorlar onu yabancı buluyorlardı.

Armonikçi olduğunu çabuk öğrendiler, fakat o sadece mesleğini değil aynı zamanda macerasını anlatmak istiyordu. O bir artistti. Ve

her artist gibi kahvede sabahladığı zaman içi-üzülmezlerdi. ne bir sıcaklık yayılıyor sabahleyin içtiği çayı, evlerinden yeni çıkan insanları, güneşi daha yeni buluyordu. Bütün insanlarla derinden bir alakası olduğunu da biliyordu. Onları düşünmeden olamazdı. İnsanları seviyordu. Sade sarhoş olup kendilerine onu susturuncaya kadar armonik çaldığı insanları, Pirede vapurlarına kadar tesyi ettiği insanları değil bütün insanları severdi. Ve bu sevgisi çurçiplaktı. Bütün çuplak sevenler gibi bedbahttı. Akşamları içiyordu. Ve bazan neden ağaçları, çok eskiden tanıdığı kadınları, şehirleri, renkleri düşünmeden olamıyorum diye sorardı kendine. Mübalâğasız yaşamak isterdi hem de çok isterdi amına oluyordu.

Hepsi Kristianın kendilerine uymayan bir hayat sürdüğünü ve onun biraz da hülyalı, sarhoş yaşadığını biliyorlardı. Onun bir de ellerine dikkat etmişlerdi. Çok çirkin ve kemikli, kocaman eller. Kayığa «Çirkin» bu eller sayesinde girdi.

Onunla beraber kayığa giren şeylerden biri de ağırlık ve bunaltı idi. Bu, belki de kayıkta bir şeyin değiştiğini zannetmelerindendi. Belki bir şey değişmişti. Fakat bunu bulamıyorlardı. Gene Yenicami karpuzcu ve hasretle beraber hatırlıyorlardı. Gene kayıkta uyuyan birinin vehmi vardı. Denizin rengi bir hayli koyu idi. O halde neydi? Rahatları niçin bozulmuş armonikçi ne getirmişti? İçlerinde müphem de olsa memnun olmıyan tarafları yok değildi. Kristian Yenicamiyi değiştirememişti. Yenicami kurşunu bir silitti. Balık kokusu ve tuz kokusunun harikulâde bir terkibi olduğunu armonikçi söylemiş de bunu reddetmişlerdi.

Her zaman telâşlı hareketleri ile dilinin döndüğü kadar bir şeyler anlatmak isteyen Kristianı pek ziyade sevdikleri de oluyordu. Fakat bazan uzun müddet gelmediğini görürler,

Zaman oldu ki Kristian iki ay görünmedi. O zaman Rıza efendi yutkunur ve düşünürdü. Dilinin ucuna kelimeler yığılır, beceriksiz hareketlerle söze başlar, bitiremez, yalan da olsa söyle söylemek ihtiyacını hissederdi. Bu hissi pek az duyduğu en şiddetli arzularından biri olur, boğazını sanki içerden bir şey tıkardı. «Daha dün gördüm, derdi. Armonikçiyi daha dün».

Akşam kayışların, dişlilerin gevşemesi ve kayıkların Dolmuş iskelesinde «Dolmuş...» diye bağırıyorlardı. Şehir o vakit daha çok kalabalık olmasına rağmen daha hülyalıdır. Dolmuş kayıkları bütün gün taşıdıkları insanların rüyasına yatacak on sekiz saat kayık olarak yaşadıkları günün diğer altı saatini şair olarak yaşayacaklardı.

Bir kaç çürük karpuzcu, kırılmış sandık parçalarının, irili ufaklı çocukları kayıkta yürüdüğü görülür. Kenarda ufak kahvelerin ağaç dallarıyla dürlümlü damı şimdi tamamen sarıdır. Küfelerinin içinde uyuyan çocuklar en az Haliç kadar sevimlidir. Esmer ve zayıftırlar. Bununla beraber akşam her gün oradan gelip geçenler için bu karpuzlarla, kahveler ve kahvelerdeki hayli uzun partilere dalmış insanlar ve kıyıda yüzen irili ufaklı çocuklar, ayakta rüyada gezer gibi sallanan çocuklarla alakalı bir şey değildir.

Dolmuş iskelesine eli çantalı veya mendilli adamların, (fabrika işçilerinin, kadınların, Mahmutpaşa esnafının), akşam üstü saat beşten sonra bir hamsi sürüsü halinde hücum ettiği görülür. Kayıkçı akın halinde olan bu müşterilere rağmen «Dolmuş...» «Dolmuş» diye bağırır daima. Kayık beş kişiyi aldı mı, tamamdır. Dolmuş kayığı iplerini alır, ve kalkar.

Sabahattin KUDRET.



MISRI KADİM

Acaba ot gibi yerden mi bittim
Acaba denizlerde mi şaşırıdım
Ve zamanı nasıl unutmaktayım?
Zaman unutulunca misri kadim yaşanabiliyor
Ve kendimi unutunca seni yaşıyorum
yaşamak

Bu ânı yaşamaktır.

Ammon ra' hotep

veya tafnit

Senin kim olduğunu bilmek istemiyorum
Yalnız etrafında nefes almalyım

Dut bu

a'rru

Ünnek pahper

Kamapet

Kame tâ

Mısır metinlerinde okuduğum cümleler
Seninle okuduklarımsa büsbütün başka şeylerdi.
Seninle bir bahçedeyiz gibi geliyor bana
Orada hem var hem yok gibiyim
Daha doğrusu

Bahçe oluyorum

İnsanlığımdan çıkarak

Kama pet

Kama tâ

Asaf Hâlet ÇELEBİ



Sait Faik

HAKKINDA DÜŞÜNDÜKLERİMİZ

halbuki Sait Faik'in okuduğum hikâyeleri daima tesirini duyduğum müstesna şeylerdir.

Hasan Tanrıktut :

Sait Faik hiç şüphe yoktur ki o bizim ilk hikâyecimizdir. Ömer Seyfettini ne yaptın diyebilirsiniz. Fakat Ömer Seyfettin'in, hikâyeci değil masalçı olduğundan bile şüphe ederim.

Baha Dürder :

Sait Faik bize, hemen hemen VARLIK'taki ilk hikâyelerinin çıkış zamanına kadar sürüp gelen, klâsik hikâye gerçeğini aşan yazıları getirdi.

Onun hikâyelerinde, keskin hatlarla çizilmesini istediğimiz karakterler, ne, dahilli ve harici âlemlerle muvazi gitmesi icap eden tasvirler, ne de, sahifeleri aşan ruh tahlilleri mevcut; nevi şahsına münhasır kompozisyonu var.

Şayet onda kadın ve aşk mefhumu satırlara aksettirmiş olsaydı, bugünkü hususî değerini bulmamış olacaktı. Belki de bu, Panait İstrati kokmasını hazırlıyor; lâkin kazancın yanında bu kokunun ne ehemmiyeti var.

Cavit Yamaç :

Sait Faik, Türkiye'nin en mühim hikâyecisidir. Onu devrini aşmış büyük sanatkarlarla kıyas etmek yanlış olur; çünkü Sait Faik bizzat devrini açacak büyük bir Türk sanatkarıdır. Şair, hikâyeci ve romancı olan Sait : Hayatın her cephesini, roman ve hikâyelerinde gürlendirerek, edebiyat sahnesinde temsil eden tam bir sanatkarıdır.

Abasıyanık, muasır edebiyatımızın Toscos'u. Eğer edebî ekimizde birkaç Sait Faik daha bulunmuş olsa idi, bütün dünyayı edebî maçlara davet ederdik.

... Ve Sait Faik, yarının gözleri için yazıyordu.

Hüsamet'in Bozok :

Bir zamanlar bir takım ham ervahların Sait Faik hakkında vermiş oldukları bazı hükümleri hatırlıyorum : Sait Faik'in hikâyeleri hayat ve hayata ait imkânları değil, muharririne ait keyifleri, istekleri ve özleyişleri, birbirlerinden yalnız insan isimleriyle ayrılan, hakikatte muharririn tek hüviyetini bir teviye tekrarlıyan sun'î tipler vasıtasıyla ifade ediyormuş!... Muharrir, nefsinin mahpusu olduğu için, kendi içine dönük ve yalnız derunî tecrübeleri araştırma gözleri, dışarıya, realite âlemine açılmamış!... Bu Karakuşî hükümleri, birer birer reddetmekle ki, Sait'in san'atının esas yapısını anlamış oluruz. Sait'in aşağı tabakalara, cemiyetin bodrumunda yaşayanlara duyduğu sempatinin psikolojik ve tamamen şahsî bazı hareket noktaları olabilir. Fakat Sait'in san'atını sırf bu dar çerçeveye hapsedmenin çok yanlış olacağı meydandadır. Sait'in san'atının asıl büyüklüğü, kendi şahsî temayüllerine ve iştiyaklarına tev'em olarak bir hayat sens'i taşımakta bulunmasıdır. Bu bakımdan, yukarıdaki çürük iddiaların hilâfına olarak Sait Faik, hayat ve hayata ait imkânları cemiyet hayatında sık sık karşılaştığımız canlı tiplerle zenginleş-

tirerek eser veren sayılı Türk sanatkarlarından biridir. Bu bakımdan, onun gözleri, dışarıya,, büyük, zengin, kalabalık, sonsuz farklar ve nüanslarla dolu realite âlemine açılmıştır. Bütün bu realite bağlılığının ortasında poetik bazı parçalar, bir kaleidoskoptaki gibi zengin renkler gösteren peyzajlar, Sait'in hikâyelerini bir Acem seccadesi gibi göz alıcı yapmaktadır.

L. Erişçi :

Bir hikâyeci olarak Sait Faik'in son zamanlarda realizme geçtiğini; fakat bu cereyanın onun şahsında, teknik ve sistem olarak henüz vuzuh ve olgunluğa varmadığı kanaatindeyim.

Netekim başka hiç bir hikâyecimize izafe edemeyeceğimiz ondaki malzeme dünyası çıplak ve kaba çizgilerden Humaristique oyunlara mevzu teşkil edecek kadar geniş bir eb'ad arz etmekle beraber bir Kaos halindedir. Forme bakımından ise Sait Faik'ta baştanbaşa ve müthiş bir genre lâkaydisi mevcuttur.

H. İ. Dinamo :

Sait Faik! Şahsile üzerinde pek lâkayt bir intiba bırakan bu sanatkar, san'atle ciddi bir tesir yapar... Onda ben daima yapmak istediği sanat ile yaşamağa mecbur olduğu hayat arasında bir taaruz bir intibaksızlık sezdim.

Kendisine mevruz iyi hayat şartları yüzünden arzulanmış Bohem hayatını ancak taklit edebilen Sait Faik'in san'atında da bu sıkıntıdan tesirler vardır. Onun, hikâyelerindeki kudrete ve mevzularındaki isabete rağmen halk kütesine kadar genişlemeyeşi daha ne gibi gizli âmillerin tesiri ettiğini bilmiyorum...

Sait Faik, Maksim Gorki'nin cihaşşumul tesirine kapılmış istidatlı bir yığın dünya muharrirlerinden biridir. Fakat koskoca Türkiye'de Sabahattin Ali ile ancak iki kişidirler..

Suat Taşer :

Bizde, Realizmin Sabahattin Ali'den sonra ikinci mümessili bence Sait Faik'tir. Yazılarında olanca realitesiyle, dipdiri hayatı buluyoruz.

Devrimizin, hakik'ından istediği; sosyal hercür'le didişmek ve eserlerinin mayasını bu hercürmercin içinden almak, bir kelime ile hayat denilen nesneyi tefsire çalışmak ise, Sait Faik bunu en iyi anlamış olan ve bu anlayışla da kıymetli eserler ortaya atmış bulunan, yeni neslin en büyük hikâyecisidir. Gerçi san'atının teknik yapısı etrafında yapılacak olan bazı küçük tenkitler, yersiz ve mânasız olamazsa da, bu onun diğer cihetlerdeki üstünlükleri yanında ehemmiyeti az olan ve esasen hatıra en son gelen şeydir.

Sait Faik, yaşadığı zamanın ve içinde bulunduğu muhtin zaruretilerle içli dışlı olabilmek kudretini gösterdiğinden ötürü, istikbal için büyük ve mağrur ümitler beslemeye cesaretimiz vardır.

Abidin Nesimi :

Şiirde, kapalı, nükteli ve düşünmeyi okuyucuya bırakan çeşniye mukabil, hikâyede daha açık, daha berrak bir hava göze çarpıyor. Köy halkı psikolojisini en güzel kavrayan hikâyeci olarak Sabahattin Ali'yi tanırım, şehir halkı psikolojisini kavramış ve göstermiş fakat bugün san'at ve edebiyat sahasından çekilmiş ilk genç olarak Niyazi Remzi'yi kaydedebilirim. Sait Faik «Kalorifer ve Bahar» hikâyesile Niyazi Remzi'yi geçen, ve köy halkı psikolojisini tesbit ve aksettirme bakımından çok daha müşkül olduğu için ancak Sabahattin Ali'ye yaklaşan kıymetli bir hikâyecidir. Fakat lisana hâkimiyet ve tahkiye bakımından ileri ve diğer köy ve şehir psikolojisini aksettiren hikâyecilerimizden üstündür.

Asaf Halet Çelebi :

Kıymetleri mukayese etmenin tamamile aleyhinde olmakla beraber, her halde bir itiyat neticesi, Sait Faik'i okuduğum ecnebi muharrirlerden bazısına benzetmek istemişimdir. Buna rağmen doğrusunu söyleyeyim, neticede onu hiç kimseye benzetemedim.

Sait Faik kendi ismi içinde mahsur kalacaktır. Hele bizde son zamanlarda onun bazı raté taklitleri türemekle beraber muhakkak ne kendisinden evvel ve ne de sonra ona yakın kimse gelmedi.

Sait, uyusuk ve donuk gibi görünen bir kalıp içinde korkunç bedbinlikler ve acı bir melâl taşır. Bununla beraber kayıtsız görünmek ister.

Sait Faik'in nüvelerinde yalnız insanlar değil, kediler bile morbide bir yaradılıştadır, buna rağmen o, bu şahsiyetlerin maraziliklerini göstermeğe çalışmaz; onlar kendi kendilerini gösterirler, tahlil ederler. Sait Faik, yazdığı şeylerle alakası yokmuş gibi durur, halbuki bütün yazıları münhasıran kendisini anlatır. O, bir conscience onirique içinde, daima rüya gören bir adam gibidir.

Onun en çok sevdiğim tarafı da için için kendisile alay etmesidir (Şehri Unutan Adam) da, (Ölü) de koyu bir spleen içinde bunalmış, şaşkın, muztarip bir Sait Faik vardır; bununla beraber kendinin bu halile alay eden bir Sait Faik....

Bazı muharrirler vardır ki yazılarını sevip okumuşumdur ve geçip gitmişimdir;

Sabahattin Kudret

HAKKINDA DÜŞÜNDÜKLERİMİZ

Abidin Nesimi :

İmparatorluk devirlerinde Fikretin «Devenin başı», «Bahar», «İz»... ilâh. Şiirlerini anlamak oldukça zordur. Zira Devenin başı, zalim Hamidi, bahar ile Hamidin islâhat yapacağı vaadini kasdettiği izile hürriyet mücadelesini izah ettiği bilmek lâzımdır.

O devirde san'atın ve fikrin izahı için vücudu zarurî olan hürriyet bulmadığından açık, vazih bir şekilde, fikrini anlatması imkânsızdır.

Bugün bu sosyal devir çoktan kapandığı için halen o çağ psikolojisinin mahsullerine kıymet vermek imkânsızdır. Ne çare ki: Bu zilli hafif ipham altında püşide fenar olarak kâh insanın fikrine, kâh hislerine ve kâh hayallerine kıymet veren san'atkârlar vardır.

Sabahattin (hisleri) ne dayanmak isteyen ve mutlaka son günlerini yaşayan bir sosyal psikolojinin ileri nümunesini temsil ediyor.

★

Asaf Halet Çelebi :

Sabahattin Kudret adedi pek az olan sevdiğim şairler arasındadır. Gençliği nisbetinde olgun. Çocukluğuna merbut olmasını ben çocukluk değil, büyüklük addediyorum. (Çocukluk akşamlarından bahçeler) içinde dolaşan ve (Başlamasaydı bu masal) diye endişe duyan, (Gecenin penceresinden girmesini) bekleyen samimi bir çocuk... Ben her şeyden evvel şairin böyle (Samimi bir çocuk olmasını tercih ederim. Yazdığı mecmualarda ilk isim onun şiirlerini aramak olur.

★

Cavit Yamaç :

Şiir münekkidi - mi istiyorsunuz? Bunu, benden sorarsanız : Sabahattin Kudret'tir derim.

Şiirin gâyesini ondan daha iyi anlamış bir genç tasavvur edemiyorum.

Yarının kâmil bir münekkidi olacak bu genç arkadaşımızın bir tek kusuru vardır : Az yazar, Az, uz olur, derler amma, biz Sabahattin Kudret'ten daha «productiv» olmasını istiyoruz. Hem, çok samimi olarak.

★

L. Erişçi :

Sabahattin Kudret'i tamamiyle bir arama devresinde kabul ediyorum. Onu bir şahsiyet halinde ve bir cereyan içinde ele almak henüz erkendir. Daha ziyade bir peysajist görünen Sabahattin Kudret'teki şahsi ve dağınık melânkoli onu impresionizme düşünmektedir.

Sabahattin Kudret'te şemalize edilemeyen - şahsi demekten başka çare yoktur. Forme anlayışı hattâ ustalığı olduğu kanaatindeyim.

★

Hüsamettin Bozok :

Sabahattin Kudret, titiz, itinalı ve bir kuyumcu dikkati ile çalışması itibarıyla kendisine karşı takdir hissi duyduğum genç şairlerden biri. Fakat pek tabiidir ki, sırf bu meziyetler bir kimseyi büyük bir san'atkâr olarak kabul etmemizi icap ettirmez. San'at eserinde bulunan estetik, sosyal, psikolojik ill... birtakım değerlerdir ki bizi ona bağlar, hayran bırakır. Sabahattin Kudret'te estetik endişe hâkim görünür. Onun, bilhassa forme'a karşı duyduğu büyük saygı, teknik imkânları sonuna kadar araştırma arzusu, bu endişesini göstermeye kâfidir. Ancak Sabahattin Kudret'te sosyal endişelerin yok denecek kadar ihmal edildiğini görmüş olmak beni üzüyor. Sosyal bazı kaynaşmaları aksettirmiyen, sosyal bir atmosferi bulunmayan bir san'at eseri beni cezbetmez. Sırf «güzellik için güzel» kalıbından ne kadar çok uzaklaşır ve cemiyet hâdiselerini, imkân nisbetinde ve icap ettiği şekilde yer vermiye çalışırsa Sabahattin Kudret'in şiirlerini sevmeme bir zemin daha hazırlanmış olacaktır. Fakat bu hususta acaba genç arkadaşım benimle aynı fikirde mi?

★

H. İ. Dinamo :

Sabahattin Kudret bizde Ahmet Muhip, Ahmet Hamdi, Cahit Sıtkı gibi hafif, kelimeler üzerinde fazla düşünen derunî ve melodik bir şiir tarzı ibda etmektedir. Her kelimesi, ruhundaki melânkoli mayiine bulandıktan sonra kalemine gelmektedir. Sabahattin bir kartal, bir bülbül değil bir İshak kuşudur. Onda haykış, feryat, inilti yoktur. Sabahattin ilhama tâbi bir şair de değildir. O, şiiri zekânın asil bir oyunu olarak kabul eder. Sabahattin Kudret insafsız bir münekkittir. Onun bu insafsızlığı şiiri çok iyi sezmesinden ve san'ata karşı beslediği büyük hürmetten doğar. Sabahattin Kudret, şiirinde küçük burjuva san'atının en kalitelisini yaparken hikâyede sosyal muhite doğru dümen kırmaktadır. Okuyucularının daha pek azını okudukları hikâyelerinde olgun bir nesir ve içtimai bir nüve etrafında müim gayretler sezilir.

Onun san'atı asıl bir kemiyet olmağa başladıkdan sonra ne kadar müessir olduğunu isbat edecektir.

Şiirindeki sıcak melânkolisile bugün yeni nesil içinde en hoşuma giden şair odur.

★

Süphi Taşhan :

Sabahattin Kudret'in şiirini Allaha inanan saf ve temiz adamların; Allaha hediye edilen dualarına benzetirim.

Orada bütün safiyet ve samimiyetlerine rağmen «ego» hakimdir. Ve hakikî realite Sabahattin'de olduğu gibi bir granitür mesabesindedir.

Sabahattin bugünkü genç nesil içinde san'at şuurunu idrâk etmiştir.

★

Hasan Tanrikut :

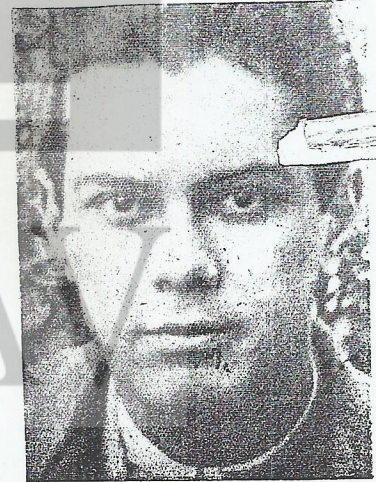
Sabahattin Kudret bence en yeni neslin en kuvvetli şairidir. Onun şahsiyetinde esaslı bir melânkoli var. Bu melânkolinin hececilerin «Ah, evvah» edebiyatına alakası yoktur. Sabahattindeki melânkoli tamamen hadis yani malûma tolmaktan çıkmış, temsil edilmiş bir kültürün ifadesi olarak görünür. Sabahattinin bir âlim olduğunu söylemek istemiyorum, ne bileyim onun melânkolisinde bir olgunluk, gizlenmek isteyen bir kemal ve ciddiyet var. Şiirlerindeki en gizli kadar isabetli o tasavvur budur.

Sabahattinin kendine mahsus olan bu havası pürüzsüz lisanile, yakalamakta hiç güçlük çekmediği pür şiirle imtizaç edince bence ne Urfatı ile ne de diğer şairlerden hiç birile mukayese edilemeyecek çapta bir şair meydana çıkıyor. Maalesef sunu da söylemeliyim ki günümüzün bütün şairlerinde olduğu gibi Sabahattin de de etos taraf inkişaf etmemiş vaziyettedir.

★

Slat Taşer :

Estetik bakımından, bir san'at eserinin, hususile şiirin mutlak güzelliği bahsinde azamî titizliği gösteren genç neslin muvafak şairi S. Kudret, bir san'atkârın sadece güzellik arayıcısı olduğunu iddia etmekle ifrata vardığını unutuyor. Kendi ne göre bir şiir anlayışına sahip bulunan şair, hayatın şiirle olan bağlılığı veya hayatla şiir arasındaki rabatasızlığı, (sanatı asıolan formdur) mütearifesine tevfikân izaha çalışmaktadır. Vehleten haklı görünebilir. Fakat bu noktada gösterilecek olan ısrarın tabii ve zarurî neticesi, san'atkârı ve sanatını hayattan tecrit ederek, mutlak güzelin peşinde koşturmak, açıkçası mahut (Fildişi kule) ye hâşmetektir ki bunun da ne demek olduğu vazih. Bununla beraber ümit ediyoruz ki, genç şair yakın bir zamanda görüşünü tespit etmiş bulunacak ve neslimizin iftihar vesilelerinden biri olacaktır.



TEZKERECİ Habip Efendi

Yazan : DOĞAN RUŞENAY

Hangi nesle mensup olması lâzımgeldiğini iyice bilmiyorum ama her halde meşhur hececiler ile yaşıttır. Hececilerin nazmı ne kadar berbat ise onun edebiyat tarihi de o kadar berbattır. Her şeyden evvel bu büyük edebiyat tarihçisinin garpte çok eski bir metot olan: «San'atkârı içinde yetiştiği sosyal muhitin şartlarıyla izah etmek» metodundan haberi yoktur. Her şahsiyeti cemiyetten tecrit ediyor, ona kafasında istediği şekli veriyor. Sonra hükümlerini yağıdırıyor:

«Kalemi gayet selis; tâbını zorlamaksızın manzumeler ibdama muktedir, zekâsile oldukça güzel buluşlar yakalamakta mahir...» büyük edebiyat tarihçisinin en yaman hükümleri işte bunlar ve bunlara benzer garibelerdir. Tam bir mürteci olan Muallim Naciye bir iki taklidinden dolayı: «Yeni» yaftasını yapıştırmaktan çekinmiyor. Hattâ onu bir bir Müceddit bile addediyor: «Eski nesirdeki külfet ve tasaneşeraittir ki Naciyi bu mevkide bırakmıştır. Onu kendinden evvelki mücedditlerden...» sonra vazgeçiyor: «Bununla beraber Naci bir müceddit midir?...» ve daha aşağıda: «O kendini tamamile Garba veremezdi, kuvvetli Şark kültürü buna mâni idi, o tamamen Şarkta da kalamazdı...» İşte bu kadar. Acaba Naci niçin bu vaziyete düşmüştür, hangi sosyal şeraitirki Naciyi bu mevkide bırakmıştır. Asıl izahatın, objektif ve bir esasa dayanır araştırmalardan son Türk tezkerecisi daima kaçınıyor; içlerinden çıkamıyacağı meselelere girmek istemiyor. Bu şüphesiz bir meziyettir. Fakat hence onun yapacağı en büyük ve en doğru iş edebiyat tarihçiliğinden vazgeçmek olacaktır.

Hele sairi âzam ve dahii muazzamı Abdülhâk Hâmit Beyefendi Hazretleri için yazdığı uzun; bitmek, tükenmek nedir bilmiyen sahifeler... Onlara temas etmeyeceğim, bu feci sahneyi aydınlatmak için bir cilt lâzım...

Sizin Tanzimatçıların Avrupa taklidi olmıyan, müstakil, orijinal - bu vasıflar bir edebiyatı evrensel yapan vasıflardır - bir edebiyat yaratıklarından haberiniz var mı? Yoksa Tezkereci İsmail Habip efendi size haber veriyor işte:

İrandan Fransaya dönüş bir taklitten diğerine atılış değildi. Eski İslâmî medeniyet içinde biz İran şirini taklit eden klâsik bir edebiyat vücade getirmiştik. Garba döndüğümüz zaman da aynı şeyi yapaydık elde edilen hasıla bir Teceddüt değil bir taklit olurdu.. Halbuki Tanzimat edebiyatı bizde hakikaten bir Teceddüt yaptı. Çünkü Garbi, bilhassa en çok istifade ettikleri Fransayı bir kopye gibi telâkki etmediler oradan yalnız sistemler ve usulleri aldılar. (1) Bu satırları okurken sinirlenmemek kabil mi? Tanzimatçılar taklit yapmamışlar orijinali bulup yakalamışlar!.. Çıldırarak işten değil. Önümüzde muazzam bir taklit hattâ kopye edebiyatı dururken bir adam bilhassa bir edebiyat tarihçisi (!) bunları nasıl söyleyebilir. Misal olarak hiç olmazsa dahii muazzamın Otellonun kopyesi

(1) Edebî yeniliğimiz 1932. Sahife 110 İkinci kısım

ŞÖHRET ve KIYMET

Yazan : Baha DÜRDER

Edebiyatımızın garip tecellilerinden biri de, kıymet ve şöhretin hemen hemen her vakit muvazi gitmeyişidir.

Bazı kimseler hakları olmadan zamanlarında şu veya bu sebeple birer kıymet, birer otorite olarak yerleşmişler, kitaba ve metoda sığmayan ölçülerle meşhur oluvermişlerdir.

Buna mukabil bazıları da, haklı buldukları halde lüzumu kadar, rağbet görmemişler ve köşelerinde pinekleme mecburiyetine boyun eğmişlerdir.

Bu mülâhazayı eserler de tatbik edecek olursak görürüz ki, zamanlarında muhit yapmış, ün salmış eserlerin yanında sönük kalmış olanları da vardır. Bu ün salmış eserlerin birer talaş alevi gibi parlayıp zaman ve hüküm tesiri yiyince hemen kıymetlerini kaybettikleri görülür. Bu eserleri meydana koyanlar gibi..

Esasen edebiyatımızda kıymetsiz şöhretlerle, meydana çıkmak fırsatı bulamıyan kıymetler daima yer değiştirmişlerdir.

Bu garip tecelliyi, tarihin her hangi bir asrıdan bugüne kadar çekeceğimiz bir çizginin her noktasında, hemen hemen de aynı seneler zarfında görmek kabildir. Fakat bu iş yalnız mazinin değil, halin de bir realitesidir.

Meselâ 15 inci asırda, yazınız bir şüri ile bize isminden bahsetmek fırsatını vermiş olan Ozan isimli şairle başlayıp aşağı yukarı, zaman şiir telâkkilerine gelinceye kadar, en munis, en lirik nazımları yaratan halk şairleri, zamanlarında Divan Edebiyatı zevkinin yayılması dolayısıyla gölgede kalmadılar mı?

Bu, işin bir cephesidir. Buna mukabil zamanlarında bahsedilmek ve kalbur üstünde kalabilmek fırsatını yakalayanlar da yok mu?..

Bugünün edebiyat ve fikir hercü mercü içinde bu gibi meselelere rastlamak zor bir şey değil.

Şimdi, bu davanın hangi sebeplerden doğmuş olduğunu kabataslak gözden geçirelim:

1 — Şöhret sahibi olan kıymetsizler, edebiyat tarihimizin Avrupalı esaslara dayanarak kurulmamış olmasından istifa ederek tahtlarına oturmuşlardır. Bu, yanlış olarak verilen ve muayyen bir ölçüsü bulunmıyan hükümlerden doğmaktadır.

Tanzimattan bu tarafa bakalım, ancak isimlerine rastladığımız istenilen mâna ve mefhumda kıymetleri meydana çıkarılmamış kimselerin mevcut olduğunu görürüz. Geniş mânada tetkikçilik tabiidir ki bunların da asıl kıymetlerini ortaya atacaktır. Her hangi bir hissin tesirile vurulmuş yanlış damgalar da düzelecektir. Bu yanlış ve eksik hükümleri meydana koymak hem zevkli, hem de verilen hükümler bakımından yüz kızartıcı bir mahiyettedir.

2 — Kıymetsiz şöhretlerin yerleşmesinde ve dolayısıyla şöhrat ve kıymet davasının doğmasında amillerden biri

(Sonu 15 de)

Tanılmıyan

Bir tahta masa.
Kırık sürahi,
Boyası dökülmüş bir karyola.
Ve buradan çıkacak O,
Geri dönmıyen yola

.... Her şey susar.
Yeni bir dünya açılır
Biter birinci fasıl..
O,
Ne haykırır, ne de kan kusar.
Gider,
Rüzgârsız denizde vapur giderse nasıl..

Mehmet SEYDA

«Tanzimat edebiyatının en mühim ve en hayırlı vasıflarından biri halka iniştir.» Alın size bir bilmece daha! Acaba halk hangi Tanzimatçı müellifin eserini okumuş ve anlamıştır? Hangi Tanzimat edibi Türk sosyetesini bir tetkikten geçirmeyi ve eserlerine mevzu yapmayı düşünmüştür? Demin Tanzimat edebiyatının taklit olmadığını söyleyen efendi 117 inci sahifede de şunları söylüyor: Tanzimatçılar «Küçük hikâyeye uzak kalmışlar, romanı basit bırakmışlar, hailede sahne tekniğine ehemmiyet vermemişler; muasır Garb edebiyatındaki vukufları mahdut idi. Sırf Hugo'nun şa'asile kamaştırlar.. Deminki hüküm ile bu hükümü mukayese ederek yeni bir hüküm çıkarmayı okuyucularımıza bırakıyoruz.

Efendinin tezkeresinden gelişi güzel bir yer daha açıyorum: Beşir Fuat! Bu sima «Serveti Fünun haricindeki simalar» bahsinde kayıtlıdır. Fakat kendisi için şöyle denir

(Sonu 17 de)

2 DOST 2 HİKÂYE

Yazan : Fikret ÂDİL

Dostum Feridunu tanırsınız mı?
Tanımayınız. Hayatı size siyah gösterir.
İnkisara uğrarsınız. Otomobilde bana bu
hikâyeyi anlattı :

— Tunusta türbedardım. «Legion
Etrangère» den kaçmıştım. Oturduğum
yer türbenin mahzeni idi. Çok alçak ta-
vanlı bir yer, tıpkı bu otomobildeki gibi
ancak oturulabilir bir yerdi. Eşya namı-
na, yerde, pideleşmiş bir şilte.

Bir gün, türbeye gelen ihtiyar bir
ziyaretçi anlattı. Bu adamın yirmi yaşın-
da çok sevdiği bir oğlu varmış. Bir baba
oğlunu ne kadar sevmek kabilsen okadar
severmiş. Çocuğun annesi ölmüş adam
bir daha evlenmiş, genç bir karı almış.
Adam bu kadını da çok, pek çok sev-
miş. Bir adam karısını ne kadar sevmek
kabilsen o kadar severmiş. Fakat bir gün
gayri kabili içtinap olan hâdisse olmuş.
Adam oğlunu ve karısını kucak kucağa
yakalamış. Ne yapmış? Hangisine kıyılmış?

Adam hem oğlunu hem de karısını
yakmış, küllerini yuğurup birer çanak
yapmış. Her akşam masasına oturup o
çanaklarda yemek yermiş.

Dostum Nizamettini tanırsınız mı?

Tanımayınız. Hayatı size toz pem-
be gösterir. İnkisara uğrarsınız.

Vapurda bana bu hikâyeyi anlattı:

— On beş sene evvel İskenderiye-
de bir Amerikalı kadınla tanıştım. Seviş-
tik. Onu Adanaya çiftliğime davet et-
tim. Kabul etti. Fakat yanında fazla pa-
ra olmadığı için beni beklemesini, ona
Adanadan para gönderip aldıracağını
söyledim ve Adanaya döndüm. Para gön-
derdim, ve geleceğini tahmin ettiğini va-
puru karşılamak üzere İskenderuna in-
dim, bir otele kaldım.

Gece şu rüyayı gördüm : Uyanır-
sım. Oda kapı karanlık. Yalnız esasen kö-
tü olan odanın döşemesinden bir aydınlık
geliyordu. Kalktım, eğildim baktım, a-
şağısı bir lâhitmiş. Sıra ile ölümler, tam
gözümün hizasına gelen yerdeki tabutun
içinde de beklediğim Amerikalı kadın
yatıyordu. Tabutun üzerinde Fransızca
olarak şu cümle yazılı idi : «Elle a été
assassinée, mais déclarée morte du chole-
ra.» [1].

Ertesi gün kadın vapurdan çıkmadı.
Sonra haber aldım ki, İskenderiyede bir
Lord ile tanışmış, yatına binerek gitmiş.

[1] «Bu kadın katledilmiş, fakat Koleradan
öldü diye beyan edilmiştir.

Yedi Tepe

Abidin Dino'nun yakında çıkacak olan Yedi
Tepe adlı kitabından bir parça

Evet.

Akşam üstü Yedi Tepenin gök rengi naren-
ci badencanı ve benefşedir!

Vakta gökün renginden size ne.
Akşamları dermansız insanlar deryasına
katılır gidersiniz.

Sahillerden, yükseltilere doğru kaynaşanla-
rın kalabalığına Nefes zade efendi de katılır
yürürdü.

Hem yürür, hem kâinatı seyrederek, hem dü-
şünür, rüzgâr söyle bir hafif esince Süleyman
Aleyhisselam ile İfrit arasındaki faziletli mükâ-
lemeyi aklından geçirir;

Aleyhisselam — Kalem nedir?

İfrit — Geçici bir rüzgâr.

Aleyhisselam — Kalemî bendetmenin garası
nedir?

İfrit — Yazmaktır.

Nefes efendi sayılı hattatlardandır. Hayatı
boyunca «besmelenin (ba) sını dik yapmağa;
(sin) in dişlerini iyice göstermeğe; (mim) in
gözünü kör etnemeğe Lafzal Celali güzel yaz-
mağa; rahmanın (nun) unu uzatmaya»; rahim
kelimesini de iyice şekillendirmeğe çalışıyordu.
Bilirsiniz ki Tâlik yazanlar çoktur; şaş kalını
erbabı gibi mahdut değildir, Nefes efendi şaş ka-
lem erbabıdır.

Nefes zadenin dostu Aslan ustadan kitabeti
kalem kaçıtır, sorsanız, on ikidir diye cevap ve-
rir ve sayar;

— Arabiyye, Süryaniyye, Rumiyye, İbra-
niyye, Kitbiyye, Endülüsiyye, Hindiyeye, Berbe-
riyye, Çinniye ve Yunaniyye.

Nefes efendi ile Aslan ustanın soyları sop-
ları içşidir.

Şehrin mabedleri, sedleri ve sarnıçları, o
süllâlenin elinden çıkmıştır.

Ne yaparsın ki zamane işçiliğinde zevk yok,
göz nuruna kıymet veren nerede!

Öyle ki Nefes efendi 12 saat bir çorap fab-
rikasında çalıştıktan sonra hat gizecek halde
değildi.

Çizse de kime ne?

Aslan usta rengârenk camlı pencerelerin
cennete lâyük olanlarını yapmasını bildirdi, ve
lâkin nâçâr, o da çorap fabrikasında çalışıyordu.

Akşamların baygın ihtişamında kalabalık
köpüklerden iki dost geçsin, nereden geldiği bel-
lirsiz bir ufak rüzgârın denizi titretmesindeki
hikmeti düşünürlerdi.

İşte o saatte başınızı kaldırabilirsiniz, o
kuvvet varsa sizde, sizin gibi yorgunluğu de-
şet verici binlerce insanın vücudundan bir sis
tabakasının yükseldiğini görürsünüz.
Yorgunluğun sisleri!

Eğer gözleriniz hâlâ dünyayı seyredecek
halde ise kaldırın başınızı ve söyleyin; gök yü-
zünü narenç değil mi?

Mümkün olsa o anda yük arabalarının bey-
girleri Köprü parmaklığına dayanıp giden va-
purlara mahzun bakacak.

Bakın; denizle toprak, karanlıkla ışık ara-

sında garip bir halı dokuyan böcek misali in-
sanlar ne de meşgul!

Yine bakın; beygirlerle yanyana durup ba-
kın; gemilerden kura dumanlar fıskırır, yelken-
liler çapraz gider, gece karanlığı göklerden dün-
yaya dökülür, dalgıçlar denize dalar sevgili-
leri mendil sallamaktadır, millet evine bodru-
muna döner, anahtarlı kapıları açarsınız, şeh-
rin her evinde her odasında birdenbire ışık ya-
nar; âni bir gece çöker; bakın işte gün bittir!

Haberim yoktu demeyin meşgul, bir gü-
nümüz daha güme gitmiştir.

Yedi Tepede hiç kimsenin henüz hiç bir şey-
den haberi yoktur.

(Poyrazın fırtınadan fırtınaya getirdiği
müjdelere bile ibret alan yok!)

Siz söyleyin bu işin çıkar yolu var mı?
Çorap fabrikasının makaralarını idare et-
mekten elleri titreyen Nefes efendi (vav) in gö-
zü ile nasıl baş eder?

El titredikten sonra mâ Aslan usta Stafiline
Yorgo ziyarete edilmez mi?

Yorgo nâmdığı Stafiline meyhanesi ko-
ridora benzer bir dar sokaktadır.

Orada kaldırım geceleri göz kamaştırır.
Orada kaldırım baştanbaşa balık pulları ile
örtülüdür.

Meyhanenin üç bir yanındaki dükkânları
bilir misiniz?

Islak sepetler içinde yatan ıslak deniz meh-
lûkları hayasızca meydandadır.

Kelebek kanatlı balıklar, gözü sitemli can
çekişen balıklar, sarhoşların alçak balkonlarda
içip ağlamalarına lâkayttır.

Balıkların gözü sitemlidir.

Bence bol limon sıktıktan sonra pisi balık.
nefis!

Sokakta çömelen zayıf şehir köpekleri ba-
lık ızgarasının dumanı ile doyar, gözleri bin bir
parıltı ile yorulmuştur, usanmadan esnerler,
açlık günleri yok farzedilir.

Bilirsiniz ki Yedi Tepeden uzak kalmış ka-
dinsiz delikanlılar bâzan da stridyalara taarruz
eder.

Stridyaların açılıp hayasızca varı yoğu
göstermelerine ne buyrulur?

Ben, koku hercümercinde dayanamayıp ız-
lak ve etli barbunyalara açık saçık saldıranlar
gördüm!

Böyle anlarda gençlerin kuvvei şehvaniye-
leri ancak zabita kuvvetile zaptedilebilir.

Bir semiz kadın bacağı kalınlığında maktâ
maktâ kesilmiş kılıç balıklarının gül yaprağı
renkli manzarasına ben dayanamadıktan sonra
nasıl dayanansın dilenci çocukları?

Onlara ne teklif etseniz kabuldür;

— Kabul mü?

— Kabul.

Amma kılıçtan iki porsyon peşin yerler. Bu
şart.

Sokakta kadınlar kızlarını satar, müşteri-

(Sona 19 da)

Aktüalite

Fikret Meselesi ve son ihtifalın mânası

I. — Fikret gibi rol sahibi bir san'atkâr hakkında yapılan veya yazı-bunların resmî bilançolarını kaydı ihtiyatla telâkki etmek lâzımdır. Bunların topu üzerinde bir tetkik derhal gösterir ki, 25 senedir dostlar ve düşmanlar onun şahsına izafe ettikleri jestlerinde sadece sistematik bir sabotaj hareketinin pasif unsurları olmaktan öteye geçmemişlerdir.

Süpheşiz bu türlü jest miqyasını muvazi cilvelerle verilen hükümler takip etmiştir. Netekim bir mevzu olarak Fikret, hücumda olsun, müdafaa da olsun daima asıl şahsiyetle değil ancak istenildiği gibi anlatılmıştır.

Fikret bahsinde evvelâ yapılacak iş Florinalı'dan, Kitapçı Eşref Edip'e kadar idraksizlerin medih veya hicviden Fikreti ve milletini tenzih etmektir. «Öğ-lunu anadan ayıran eller kahrolsun.»

II — Fikretin bütün inkişaf seyri ve bunun üzerindeki âmiller bir kenara hakiki ve olgun Fikreti hiç olmazsa anlayış ve telâkki tarzı bakımından burada tes-bit etmeliyiz.

Fikret unutulmamalı ki bizde islâmî tefekkürün yeni hamlelere kalktığı bir devirde konuşuyordu. Bu devirde bizde zayıf bir materyalizm, yok denebilecek bir şekilde pozitivist bir temayül, nihayet yine o ebatta muhtelif felsefi akımlar mevcuttu. Metodoloji meseleleri, müsbet ilimler yeni giriyordu. Ve bütün bu hareketler kavgacı bir edâdan uzaktı. İşte böyle bir devirde Fikret, Tarihi Kadim, Amentü, daha kısıtı 1326 dan sonra Haluk'un Defteri ve birçok parçalar ile o zaman için ileri ve yepyeni bir kâinatı telâkki tarzını bir kılıç gibi ileri sürer. Onun kâinatı telâkki tarzı bilhassa Tarihi Kadime Zeyl (1330) de formüle edilmiştir :

Beşerin böyle dalâletleri var,
Putunu kendi yapar, kendi tapar.

Düzme Allahı gibi şeytani
Buda'sı, Ehrimen'i, Yezdan'ı
Topunun halıkı bir vehmi cebin.

Fakat o yalnız inkâr vadisinde kalmamış, yığıldığı şeyin yerine aslını koymuştur :

Kitabım sahnî tabiat kitabı
Bendedir hayr ile şer esbabı

Bu mısralar Fikret'in materyalist ve ateist olduğunda asla ve asla güphe bırakılmamaktadır. O Cumhuriyet'in lâisizmini ita'at edecek bir hareketin hiç olmazsa 15 yıl önce barut kokulu meşalesini yakmıştır. Fikret'in kâinatı telâkki tarzı bizim için bugün de ileri mevkiini muhafaza etmektedir. Fikret'in bu türlü bir kâinatı telâkki tarzını cemiyeti telâkki tarzı tamamlar. Konuştuğu devirlerde içtimaiyatın ve sosyal politikin tenevvüü karşısında o ne kuru ilim veya demagoji yapmaya kalkmış, ne de psiko-patolojik bir hassasiyetle kalmıştır : Ey seyfi kalem ey iki mahkûmu siyasi Ey behrei fazlı edep ey çehrei mensi Ey bari hazerle iki kat gezmiye meluf Eşrafı tevabî koca bir unsuru mâruf.

(Sis)

Diye daha Meşrutiyet'den önce gür-lüyordu. Fakat bu gayzını sonraları daha sık ve cihan miqyasına çıkararak dö-ker :
Hep tefrika ekdikleri, biçtikleri hep kin
Geçtikleri yerlerde iz bir hatı hünin
Gaybet ve riya yüzlerinin tabî nikâbı
Kardeş kanı sagarlarının köhne şerabı.
(Hilâli Ahmer)

Bu sofrâ iltifatınızdan işte abı tab umar,
Sizin şu baş, beyin, ciğer, bütün su kanlı
lokmalarda
Bu harmanın gelir sonu kapıştırın gider
ayak.

(Hâm Yağma)

Fakat hâlin hep böyle gitmesi mi mev'uttur? Fikret «Hayır» der:
Beşer, bu şimdi muazzepp sürüklenen
mefluç
Adım adım edecek zirvei halâsa uruç.
(Hayat)

Sonra daha katilesir :
Zulmet sönecek,parlıyacak hakkı dirâşan
Birdenbire bir tabiği bürkânla inandım.
(Amentü)

Fakat inandığı şey nedir? Milletini, milletin uşuz bucaksız «mazlum» kesre-tinin, inkılâpçı «gençliğin» «iğilmek bil-miyen bir cephei mağruru sanatle her ne-şeden mehçur» olanların... hakkı getirece-gidir.

Ya hak nedir? İşte Fikret'in hakkı :
«senin, benim kavgasından» uzak, «tara-fiyet, hasebiyet nesebiyet» den uzak, «zu-lüm» den «cehalet» den, irticadan uzak, «beşeri» ve cihanşümül bir adalet niza-mı...

Fikret'in ölümü ile tamamlanmamış olan bu cemiyeti telâkki tarzı Avrupa'da da X VIII inci asırda yer bulmuş bir sos-yete anlayışıdır. Bu türlü bir anlayış Avru-pa'daki seklile olduğu gibi Fikret'in kafa-sında da enternasyonalist veya antinasyo-nalist değildir. Fikret millet ve memleket sözlerini ağızından düşürmemiştir.

III — Fikreti saran sabotaj çemberin-den ve onun hakiki şahsiyetinden gafil ol-mayanlar için bütün bu sözler belki bir tekrardır. Fakat son Fikret ihtifalının an-cak bu çizgiler içinde bir mânasını bula-biliriz.

«Fikretin tesir ve aksi tesirler içinde bir şahsiyet olarak inkişafı tam bir husu-yet arzeder. Onu san'at hayatına girerken başka fakat bilhassa son senelerinde tem-posile bambaşka buluruz. Fakat işte bu kendi kendini inkâr keyfiyeti Fikreti şah-sî kapislerinden sıyrılmış millet ve inki-lâplara mal etmiştir.

Fikret bu büyük jesti türlü istipdat-lara, hattâ bütün bir kadro cıvık, muta-basbis ve cüce arkadaşlarına rağmen yapmıştır.

Fikreti bugün de arıyoruz. Çünkü Fikretin davası bir millet davasıdır...»
(L. Erişçinin hitabesinden)

Bu sözlerin o mezarın başında ilk defa söylendiği unutulmamalıdır.

Oysaki son ihtifal bütün güçlükleri karşılayan bir samimiyetle tahakkuk et-tirilmiş, ve yeni edebî neslin dikkat ve alâkasına mâkes olmuştur. Son Fikret ihtifali asla evvelkilerin devamı değildir. Eğer günlük gazete muhbiri veya fıkra-cısı ihtifalın mücerret gerçevesi içinde kemmiyet ve alâka meselesini dile dola-mışsa ve yan çizmisse bu hareket sade-ce Fikretle beraber milletini itihama gi-den bir iz'ansızlıktan başka bir şey de-gildir.

Bir Kapıdan içeri..

Ağaçlara sordum :
— Biz görmedik, dediler
Ve gizlediler gözlerini benden.

Bir kapıdan içeri girdim;
Güneşi kaçırmışlar gökten.
Sormadım,

Yalnız iştahla yediklerini gördüm!..
Yolcu bir kuşa rastladım;
Ötmek için çırpındı.
Belli ki sormadan söyleyecekti,
Sölyecekti, fakat rüzgâr esti.

Eski bir mezarlıktan geçiyordum;
Eğilmiş mezar taşları
Ölülerin dedikodusunu yapıyorlardı.
O kadar dalgındılar ki,
Beni görmediler.

Karanlık bahçelerde sükkütu esen,
Uykulu havasında bu şehrin.
Caddeler tahayyüle dalmış;
Acaip makinelerin rüyasını görüyorlardı.
Geceyi, yolda beni bekler buldum
Şafaktan bir haber yok.
Sabaha ulaşmak için atıldım,
Sualim bende kaldı.

SUAT TAŞER

KÜLLÜK

(Baş 2 de)

Bizde efkârı umumiye fideliği toprağa atılan tohum soysuzlaştığı andan itibaren itibarını kaybetti. Te-zadları, acaiplikleri sokaklara dökül-müş ağaç dalları gibi herkesin gözüne battı ve ayaklarına doluştu.

Dünkü fideleşimin dekoru, bir cami avlusunun, mezar taşları ile, tabut ve tenesir, şadırvan, servî, büyüyen di-kenler arasında doğar, büyür, yaşar ve ölürdü.

Doğdukları zaman adları kulak-larına sesden bir çivi ile mihlanan in-sanlar ölüp cenazeleri musalla taşla-rına konuncaya kadar kahvenin tel-yesinde, nargilenin dumanında tek bir his duyardı: Yaşamak korkusu tek bir zevkin hayaline dalardı. Ö-lüm.

Dünyayı ölüm dekoru arkasın-dan gören insan için hayal ancak ah-retin ufuklarını seyrede ede güzelle-şir. Her şey ona bu ıstırablı misafirli-ğin bir an evvel nihayet bulması için ümidler verir.

Bizim kahve, bizim çınar altı a-sırlarca böyle yaşadı. Başka türlü o-labilir miydi ki... İlim diye ilmihalı, fikir ve felsefe diye «itikatları» fikir hayatının rehberi yapan bir memle-kette karşılaşacağınız efkârı umumi-ye hayattan uzak soluk ölüm renkle-rinden başka ne olabilirdi.

Asırlarca iman ekdik, ölüm zev-ki biçtik.

Bugün artık ölçülerimiz tam ak-sinedir. Ölüm zevki yaşamak hakkı hâkimdir. Ancak yaşamak için ölümü güzel görebiliriz.

İman yerine müsbete inanıyo-ruz. Fikrin ve felsefenin rehberliğine inanıyoruz.

Hayatı, san'atı bu zaviyeden sey-redebiliyoruz. Ölüm düşüncesine bir tabut gibi ruhları sımsıkı sardığı ve teneffüs imkânı bırakmadığı devir-lerde fikrin ve san'atın bir sinek vi-ziyetisine benzemesi tabiidir.

Bol bol hayata, bol bol halkın ru-huna dönerken artık efkârı umumiye-fidelikten gurbüz bedenli bol mey-valar, esans çiçekli nebatlar bekliyo-ruz.

Sadri ERTEM

Şöhret ve kıymet

(Başı 12 de)

de «Alkış»tır. Bu alkış, verdiği hoşluktan hakiki kıymetlerin genişliğine ve derinliğine doğmasına mâni olmuştur.

Aşağı yukarı bizde bütün edebî hareketler grupla ve dostlukla meydana gelmiştir. Muayyen bir mecmua etrafında toplanan her hangi bir edebiyat nesli, fırsat buldukça birbirini övmek işini yapmış ve dolayısıyla istidatların gurura boğularak çalışma işlerini aksatmaları gibi kötü bir neticeyi doğurmuştur.

Bu alkışa aldırılmadan yürümek veya tabikatını yaptığı her hangi bir sahadaki orta dereveli muvaffakiyetine aldırılmadan en muvaffak olacağı sahayı seçmek herkesin kârı olacaktır. Şayet Köprülü ve Mehmet Behçet Yazar edebiyat tarihine ve muallimliğe, Hamdullah Suphi hitamete sapmak zekâ ve keskin eszişi göstermemiş olsalardı, manzum Nesrettin Hoca'yı mı, Buhurdan'ı mı, yoksa Hamdullah Suphi'nin, zamanının bütün mecmualarında yer alan şiirlerini mi hatırlıyacaktık?

3 — Zamanlarında kıymet olmadıkları halde hususî olarak isimlerini duyurmuş şahısların bu duyurma sebeplerini araştırarak olursak hakiki şöhretlere çatmanın ve olur olmaz şeylerden münaakaşa çıkarıp, neticeyi küfür ve şahsiyata çevirmekle bitirmenin de bu âmiller arasında olduğunu anlamak güç değildir.

Bizde edegelen bir usulle, davanın bir köşesinden yakalayıp teferruatla uğraşmak ve işin esasile içten alakadar olmamak kari zümresini büyük laflarla iffal etmek de daima görülen şeylerdendir. Bu bilhassa Arapların Halet Turet fehvası güdülerken kavga çıkarmak tabii görürse, bu tarzda meşhur olmak da gayri tabii bir hal olarak karşılanmaz. Fakat zamanlarında alkış toplamış bu acemi aktörlerin hangileri bir sonraki nesile intikal etmişlerdir.

Zaman baltası hakikaten onları öyle budamıştır ki... Bu ediplerin şöhretlerinin hakiki kıymet olarak vücut bulmasına imkân bırakmamıştır. Hani Hacı İbrahim efendi? Hani Konsilîci Asaf?

4 — Yaşlara ve seviyelere hitap ederek duyulmuş muharrirlerin tabiidir ki kıymet olarak göz önünde bulundurulması caiz olamaz. Kanlarının heycanı, kalplerinin ateşi normal bir hadde giren ve mantıkî ölçüyü kullananlar acaba bunlara şöhret gözile bakacak mı? Çok tabiidir ki hayır! Bugün Mehmet Celâl'i, Saffet Nezihi'yi, Vecihi'yi, Fatma Aaliye'yi okuyor muyuz?. Bırhan Cahit, Ethem İzzet, Karakurt 16 - 22 yaş ölçüsünü aşabiliyorlar mı?.

5 — Muayyen inkılâplar ve değişen nesillerin yadrgadığı muharrirlerin yerine geçmiş ve dolayısıyla «Yokluk» yüzünden üç beş kişi tarafından tanınmış muharrirleri, şairleri, hakiki bir edebiyat ölçüsüne vurursak ne kadar hafif oldukları meydana çıkar.

Yıkılan aruzun yerini geçen hececi-lerden bugün Yusuf Ziya ve Orhan Seyfinin mahdud olan âlem, kelime ve buluşları bizi memnun edebiliyor mu?. Kendi sahalarında yetişen Ahmet Kuş, Kemalîttin Kâmi varken onlar okunur mu?.

Acaba arapça ve aruz tefessüh etmeseydi onlar meydana çıkacaklar mıydı? Meydanı boş bulup yerleşenler ve dolayısıyla isimleri duyulanlar arasında,

Fava Fiso

«Yaban» a dair

H A M L E

Memleketin en kuvvetli muharrirlerinden Yakup Kadri, «Yaban» eserinden dolayı hücumu uğradı. Hasta, hakkında yazılanları bile okumuyacak derece hasta olan Yakup Kadri'nin müdafasını biz yapacak değiliz. Kendisi ve eserleri bu işi fazlasile yapmağa kadirdir.

Yalnız, hücum edenleri ve ettirenleri görüyoruz da, Yakup Kadri'nin «Yaban» münasebetile yaptığı «Kültürsüzlük» ithamının ne kadar yerinde olduğunu söylemekten kendimizi alamıyoruz.

Mesele ne imiş, efendim? Yakup Kadri «Yaban» eserinde bir köyü fena göstermiş. Binaenaleyh bütün Türk köylüsüne ve binnetice Türk milletine hakaret etmiş.

Mantık hoş değil mi? Lâkin Yakup Kadri'nin muarızları, ona hücum etmekle bir Türk muharririne ve binaenaleyh bütün Türk matbuatına hücum etmiyorlar mı? O halde onlar da «Haini vatan»dır.

Hem mütearızları ve müşevvikleri birer birer ele alırsak, işlerinde hariciye mesleğinden bir takım münasebetsizlikleri yüzünden çıkarılmış, istiklâl harbi esnasında Anadolu'ya seciyesizliklerinden dolayı kabul edilmemiş, müşevves hareketleri ve neşriyatları yüzünden haklarında tahkikat ve takibat yapılmış, kültürsüzlük ve cehaletleri eserleri ile tesbit edilmiş ve hattâ dayak yemiş sahte pehlivanlar mevcut olduğunu görüyoruz.

Bu meselede Yakup Kadri'nin bir tek hatası vardır. «Yaban» eserinde, mevzu olarak köyü değil, bu sınıf üdebayı alacaktı.

Müessisi : Celâlettin EZİNE

«Hamle - müessisi: Celâlettin Ezine» isimli yeni bir mecmua çıktı. Daha çıkışının ikinci günü, ikinci tab'ı yapıldı. Aradan üç, beş, on gün geçti, fakat henüz üçüncü, beşinci, onuncu tabırları çıkmadı. Bu cidden acımacak bir haldir. Zira, Hamle - müessisi: Celâlettin Ezine» mecmuasını okumamak hakikaten büyük bir noksandır. baş yazısında «Hamle - müessisi: Celâlettin Ezine» mecmuanın programını şöyle tesbit ediyor: «Ahenksizlik ahenğimiz olacaktır».

Filhakika «Hamle - müessisi: Celâlettin Ezine» de Hamle mecmuasının müessisi Celâlettin Ezine'nin imzasına ön kapakta beş, bu kapağın içinde bir, birinci sahifede iki, üçüncü sahifede bir, altıncı sahifede bir, onuncuda bir, yirmi ikincide bir, yirmi üçüncüde C. E. şeklinde iki olmak üzere ondört defa tesadüf ediyoruz. Bundan başka bir kaç muharririn de aynı nüshada müteaddit imzalarını gördük. Fakat Celâlettin Ezine belki kızar, onları müessesesinden atar diye kimler olduğunu söylemeyeceğiz.

Lâkin diyeceksiniz, kendisi görmez mi? Emin olunuz görmez. Onun kendinden başkasını görmeğe tahammülü yoktur.

Gençleri teşkilâtlandırılm deniyor, örnek istiyoruz.



Evvelâ ihtiyarları teşkilâtlandırılm !

(Karikatür Abidin)

teşekkül eden Avrupaî mânada edebî nevilerimizde nümune verenler de vardır. Fakat bunların yaptıkları ne kadar kudretsiz işler olsa bile, «İlk» lik bakımından şayanı takdirdirler. Meselâ tiyatromun «İlk» lerinden Ali Haydar'ın piyesleri bu bakımdan göz önünde bulundurulabilir; hattâ bugünkü ölçü ile tarihe ve müzeyeye mal edilmiş gözile bakılarak yadrgan-nyabilir.

Edebiyatımızın her cephesine bakalım: Şinasi, Namık Kemal, Recai Zade, Halit Ziya, Mehmet Rauf, Halide Edip, Yakup Kadri, Falih Rifki neden duruyor da diğer yüzlerce isim acaba duramıyor? Sebep basit: Haksız şöhretlerin karşısına dikilen zaman hükümleri pek amansız. Hacı İbrahim efendinin de sesi zamanımıza kadar gelmiyor.

Baha DÜRDER

NECİP FAZIL TARZINDA

KAHVE

İsmihâsalar üzerinde konuşmak mutadım değildir; sevdiğim ve saydığım bir dostun dediği gibi san'at küheylanı kahvede şahlanır. Küllük Akademiyası başlıklı yazım bu muhteşem şahlanışın en sade örneği.

Özengisi kopuk şair taslağı boş kafasını, hâşâsı yoluk mimar bozuntusu maketinin fısıltısını, gemi azya almış musikînas azmanı çığırta melodisi öğren radyoyu kahvede dinler. Bu sahanın iffetini titiz bir cokey edasıyla muhafaza gayretini ötedenberi güdenler san'atkârın sahasında dört nala at koştuğunu gördükçe kahveye hayran.

Nal çivisinden gümüş bileziğe, yem torbasından gaz maskesine kadar her matan mençesi ve mahreci bu. Tiryakinin kederi kahvesizlikten, muharririn açlığı kahvesizlikten, şehir mekanizmasının azılı çiftesi kahvesizlikten.

Dünya ölçüsünde bir nizam vadeden kahvenin hakiki bir kriz entellektüel doğuracak muhasebesi nerede?.. Nerede o kuvvet ki kahveyi haraya çevirsin?..

O kuvvet yolda.. O kuvvet gelecek.. Fakat göreceği manzaranın dehşetinden ürkip kişiye kişiye geri dönmezse...

ÖLÇÜ : Kahve herseydir.

Necip Fazıl KISAKÜREK

YİNE KAHVE

5 inci kol her memlekette en hasas noktaları zayıflatmağa çalışır.

Acaba kahvelere karşı yapılan taarruzların mahiyeti nedir?

Gençleri kahveden ayırmakla her propagandaya müsait bir saha mı elde edilecek?

Gençlik uyanıktır, ve bu manevralara lâkayt nöbet bekliyor.

BAY Ş. DAĞ

Pek muhterem ressamlarımızdan Bay Şekfat Dağın meb'usluğa seçildiğini öğrendik.

Câmi içi manzaraları ile şöret kazanan kıymetli san'atkârın bundan sonra millet meclisinin içini temsil eden resimlerini bekleyebiliriz.

MÜŞTERİ

Ressamlarımızın en esaslı müşterisi olan verem, Mithadı da aldı götürdü. Sıra kimde?

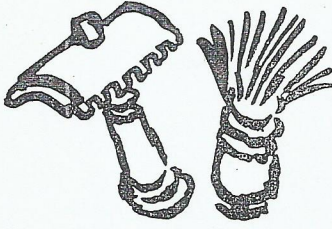
2 inci MÜŞTERİ

Ressamlarımızın ikinci esaslı müşterisi olan Bakırköy tumarhanesi bir genç arkadaşı daha aldı götürdü.

Sıra kimde?



Faleci



ÖNSÖZ!

... Fakat eskinin yenisi olduğu gibi, yenininki de eskisi vardır.

★

Edebiyatımızın bütün çoraklığına rağmen, burnumuz Kaf dağındadır. Kendimizi dev aynasında görüyoruz.

★

...«HAMLE» bu fuzulî hayranlığın önüne geçmek için çıkıyor.

★

... Bu da önsözün sonsözüdür.

«HAMLE»

Müessisi: CELÂLETTİN' EZİNE

Edebiyatda, San'atda, Fikirde, İlimde

YIL : 1

SAYI : 1

ŞAIRİN MEVKİİ

Eskiden, şairin cemiyet içinde yüksek, mümtaz bir şahsiyeti vardı.

Sözle musiki arasında/bir lisan konuşan bu ahenk sihribazı etrafında daima bir hürmet havası bulur, söylediği dinlenir, sözü tekrarlanırdı. Bugünkü cemiyette ise şair, söylediğinin manasını kendisi de anlamayan bir meczub, bir mütereddi vaziyetine düşmüştür.

★

... Nettekim, bugünün genç şairlerini cemiyette bir türlü kazanamadıkları mevkîi, karîin takdir ve hürmetini/geçen nesilden gelme hakiki şairler hâlâ muhafaza ediyorlar : İşte Yahya Kemâl.

Onun her yeni manzumesi bize enginlerin havasını teneffüs ettiren, muhîtimize biraz renk ve ışık dağıtan bir âlemin ufuklarını açabiliyor. Ve biz bundan hâlâ zevk alıyoruz, heyecan duyuyoruz.

★

Üstâd şairin «Akşam» da intişar eden her yeni manzumesi bir ikincisi neşroluncaya kadar içimizde yaşıyor, hafızamız onu bize vakit - vakit terennüm edip duruyor. Niçin? Çünkü Yahya Kemal gerçekten şair ve sözü her zaman şirdir.

★

Şüphe yok ki...

«BİR SIR GİBİDİR İLÂH OLDUĞUMUZ-DAN» diyen bir şair, insana bazan ilâh olduğunu vehnettiren sırrı, şiiri gerçekten anlatmıştır.

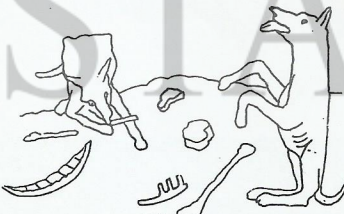
Ve şüphe yok ki :

«GEL KURTUL O DAR VARLIĞININ HENDESİN'DEN» mısraının mübdi'i ile :

«YAZIK OLDU SÜLEYMAN EFENDİYLE...» Sözüünün sahibi cemiyette aynı yeri işgal edemezler.

Yoksa, maazallah, Süleyman eefndiye değil, Türk şiirine yazık olur.

Münis Faik - OZANSOY «Çığır» Sayı: 92.



Lokanta

PEYAMİ SAFA TARZINDA

HÂDİSELER ARASINDA :

KAHVEHANE

Şair bir dost bir yazısında kahvelerden bahsediyordu. Büyük bir isabetle takririne hayran olduğum ölçüsünü buraya alıyorum: Kahve herseydir.

Tanzimat ona Kahvehane dedi. Ukala meşrutiyet, yarı münevverin züppe temayüllüne uyarak Kiraathane adını taktı. Bugün sadece kahve diyoruz. Hakikatta o bütün felsefi ekollerin yatağı, riyaî düsturların beşiği, edebî cereyanların vadisidir. Meşhur Yunan filozofu Sokrat derslerini, dolaşarak açık havada takrir ederdi. Meşhur Yunan tabibi Bokrat hekim, hastalarını ayakta ve meydana tedavi ederdi. Açık hava, meydanlar, bahçeler yani kahve felsefesinin rahim maderi oldu.

İki senedenberi bu sûtunda belki bin defa tekrarladım ki kahve; talebesinden irgâdına, profesöründen balıksına kadar liberal - antiliberal, nasyonalist - antinasyonalist, faşist (Musolini beni muhafaza buyursun) - antifaşist doğmaların öz anasıdır.

Maarif Vekâleti kahvelerle mücadele edeceğin; o zavallı mekteplerini birer kahveye çevirsin. O zaman seyredin san'at dünyasının ikbalini!.

Asaf Halet Çelebi Tarzında

KAHVE (*)

Kahvenin doğduğu yer Habeşistanmış, sonra cenubî Amerikaya gidenler değışip melezleşmişler. Hakikaten Muka (Muhâ) kahvesi denilen ve asıl Yemenli olmayıp Habeşli olan kahve zenciler gibi ekşi rayihalıdır.

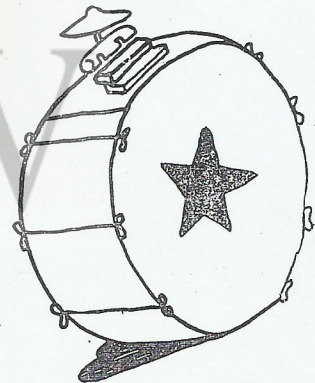
Halbuki cenubî Amerikalılarda İspanyol kanı ilk hamlede anlaşılır; onlar tatlıdır. Yine meselâ Martinik kahvesi de yarı ekşi, yani yarı melez (martinikli) dir. Bundan şu neticeyi çıkarıyorum ki nebatlar da artık insanlaşmak mecburiyetini anlamışlar ve dört elle terakki, tekâmül, medeniyete sarılmış gidiyorlar.

Bir kaç milyar asır sonra kahvelerin insan olacağından korkuyorum. O zaman yalnız kahveler değil çaylar, incirler ve bademler de insan olacaktır. Artık yere çakılı durmaktan vaz geçecekler, kökleri yavaş yavaş birer ayak olacak, şu şekilde birer tasnife tâbi olacaktır: Kahve - insan, çay insan, badem insan, incir insan...

Kahve - insan'lar, şimdi cebime koyup ara sıra ktır ktır yediğim dedelerinin bu hazin maceralarını acaba bilecekler midir?

Eğer dünya bir kaç milyar sene yarsa kararlar, denizler bugünküler gibi mi kalacak; bütün bunları o kadar çok düşünmüyorum ama kahve - insan'ların kahve içip içmeyeceklerini daha ziyade mera kediyorum.. Asaf Halet ÇELEBİ

(*) Tarafımdan yazıldı.



Doçent

Halk Tiyatrosunun Esaslarını Ararken

(Başı 6 da)

rını ihtiva ederler. Bu, büyük bir sıhhatle öyle bir cemiyeti temsil eder ki, onda kast zihniyetinden doğan kibir, aşağı görülen sınıflarla hiçbir temasa müsaade etmez ve hüküm süren egoizm, terdi köşelerle inzivaya çekilmeyi icap ettirir (7)..

«Bugünkü tiyatro binalarına karşı doğan antipatinin menşei bu suretle tesbit ettikten sonra demokratik, halkçı bir tiyatro binasının esaslarını da şöylece hülasa edebiliriz : «Bu tiyatrodaki bütün sosyal farklar kalksın ve oturacak yerlerin bir arada oluşu temsilde hazır bulunan ve iyice birleşmiş bir kollektivitenin teşekkül ettiği intibamı versin. Esasen bu şartlar artistik sansasyonlara fevkalâde müsaittir. Zira neşe ve heyecan artık hiçbir engele rastlamaz, derhal bütün halka sirayet eder ve yayıldıkça büyür. Her seyirci kendi hislerinin ifadesiyle orada bulunanların heyecanlarına yardım eder. Ve herkesin çuşu huruşu öbürünkünü kuvvetlendirir. Virgilius buna işaret etmiş ve Georgiques'lerin en meşhur bir parçasında şöyle demişti: «Tiyatronun sıralarında halkın ve senatonun alkışları birbirine karışıyor ve birbirini kuvvetlendiriyordu (8). Demek ki, bir halk tiyatrosunun plânı, müellifin fikrinin bir anda bütün seyircilere yayılmasına imkân bırakacak bir şekilde çizilecektir. Kollektif bir sanatın maksadı da bundan ibarettir. Bu da antikitedeki açık hava tiyatrolarına benzeyen tiyatrolarda temin edilebilir (9). Hakikî halk tiyatrosunun en tam, en tesirli ve en artistik modelini bize eski Yunanistan'daki antikite tiyatrosu verir (10). Firmin Gémier de, hayatının son yıllarında 2500, 3000 kişiyi alabilecek bir halk tiyatrosu kurmayı tahayyül ediyordu (11), (12)».

Halk tiyatrosunun şekil ve mahiyetini bu suretle göz önünde bulundurduktan sonra bu tiyatronun esasını şöylece tesbit edebiliriz :

a) Halk tiyatrosunun birinci şartı, halka bir istirahat, bir dinlenme yeri olmasıdır. Bütün gün yorulan insanlar akşamları orada maddî ve manevî bir istirahat bulmalıdırlar.

b) Halk tiyatrosunun ikinci şartı, halka, temiz, tükenmez bir enerji kaynağı olmasıdır.

c) Halk tiyatrosunun üçüncü esası şartı da, insan zekâsına birer rehber olması, şuurunu aydınlatan bir ışık tutmasıdır (13).

Böyle bir halk tiyatrosu, sahne tekniği bugünkü kapalı tiyatroların aynı olursa, fonksiyonunu mükemmel bir şekilde yapamayacaktır. Tekniğinden ilk istifade edilecek sanatlar, orta oyunu ve köylü temsilidir. Orta oyunu, teknik itibarıyla bugün en ihtilâlcî sahne adamlarının bile tamamen elde edemedikleri bir

(7) Paul Gsell, «Théâtre Soviétique».

(8) Paul Gsell, «Théâtre Soviétique».

(9) A. Perret.

(10) Maurice Pottecher.

(11) Saint-Georges de Bouhélier.

(12) Maksadımız burada doğrudan doğruya sahne şekillerinin muhtelif devirlerde aldığı şekli tetkik olmadığından yukarıdaki pasajı, mevzu ile alakası dolayısıyla Yeni Adam gazetesinin 259 uncu sayısında çıkmış olan «Tiyatro, halka git!» adlı tetkikimizden aynen alıp buraya beşliyoruz.

(13) Romain Rolland, *Le Théâtre du Peuple*.

Tezkereci Habip Efendi

(Başı 12 de)

yor: Serveti Fünun bize Garbı tamamen getirmişti. «daha Serveti Fünundan 5-6 sene evvel bu işi en ziyade cesaretle yapmak isteyen Beşir Fuat idi» mademki Beşir Fuat Serveti Fünundan evveldir şu halde onu niçin Serveti Fünundan sonra ve sanki Serveti Fünunun bir peyki imiş gibi müdafaa ediyor! Bundan başka Tezkerecimiz şahsiyetleri sosyolojik metot ile izah etmemek sonuna kadar musırdır. Beşir Fuatın intiharını araştırmak lüzumunu görmüyor ve Ahmet Mithat Efendinin klişelerini aynen alıyor: «Ahmet Mithat Efendinin Beşir Fuat Beye ait eserinde pek iyi tahlil ettiği gibi intiharı materyalist fikirlere mağlûp oluşundan başka birşey değildi.» Dünyada bu tezkere kadar ilim düşmanı bir edebiyat tarihine tesadüf etmek mümkün değildir zannediyorum. Tezkereci ilerlerin son sınıflarında okutulan klâsik «İntiharın sebebi» bahsini bilmiyor. İğti-maiyata o kadar düşman, bu ilimden o derece bihaberdir..

Kitabı yine çeviriyoruz: Yahya Kemal! Bu zata göre Yahya Kemal açık türkçe ile de bir iki şiir yazmış esas itibarıyla an'aneyle bağlı ve bu an'aneyle fevkalâde bir muvaffakiyetle taşıdığı mazi hasreti yüzünden - devam ettiren çok kuvvetli bir şairdir. Yahya Kemal'in ehemmiyetli olan ve kendisine usulü aşırılayan Garb kültüründen yalnız bir tek cümle ile bahsediliyor. «Pariste kaldı orada kuvvetli bir edebî kültür aldı». Hoca İshakın Garblılığı Yahya Kemalinkinden daha şaşıltıcı bir lisanla anlatılmıştır: «Garb ilimlerini memleketimize nakil hususunda daha geniş miktarda ve daha mütenevvi surette hizmet etmiş ve Garbı Şarka nakil işini âdeta tedvin etmiştir...» Yahya Kemal'in Garb kültürüne rağmen niçin ve nasıl Şark'ı benimsediğini, Yahya Kemal'in kuvveti ve orijinalliği buradadır - anlatılan bir tek satır mevcut değildir. Yalnız onun şiirlerinden parçalar ve her parçanın altında bir sağma: Niğboludan kaçan Ehlihalibi, Akdenizde heybetle yüzen donanmayı o da gözlerle görmüştü» yahut «Yunan esatirinin rengin şeffaflığına girerek bâkireler ve aliheler âleminin füsünundan

sahnenin hususiyetlerini taşıyor. Fakat biz bunları söylerken, her defasında karşımıza bizi muhafazakârlıkla, hattâ, tarihî cereyanı içinde fonksiyonunu tamamlamış bir şeyi diriltmeye kalktığımız için mürteccilikle ithama kalkışanlar oldu. Bugün ise muarızlarımız yepyeni bir hâdiseyi, düşüncelerimizin kuvvetini ispat eden bir vesika olarak gösteriyoruz:

O da şu : Köylü temsilinin de orta oyunun da olduğu gibi iki mühim karakterlerinden başka üçüncü bir hususiyeti daha var ki hiç bir tiraza meydan bırakmayacaktır.

1 — Bunlar halk tarafından ve halk için verilen temsillerdir.

2 — Sahne, dekor, hattâ makyaj gibi şeylerden vâreste oldukları için, en ihtilâlcî sahne adamlarını hayrete düşürecek bir teknik yeniliğe sahiptirler.

3 — Anadolu'nun kuş uçmaz, kerem geçmez muntakalarında bile bugün hâlâ yaşamaktadırlar.

Bu mühim hâdisenin memleketin muhtelif muntakalarında ayrı ayrı tetkiki, oyunların mevzularının, tiplerinin ve-

tereşşüh etmiş nağmeler dinledi» gibi şiirin okunmasıyla anlaşılacak bir takım mânâsız cümleler... Ve Yahya Kemal'in şiirleriyle bu cümlelerin doldurduğu bir kaç sahife «Yahya Kemal'in edebiyat tarihindeki mevki» oluyor. Türk şiirinin belki de en ehemmiyetli siması olan ve «Kökü mazide olan âtiyün» mısraı ile Türk san'atımıza takip edeceği en doğru yolun anahtarını vermiş ve bir çığır açmış bulunan muğlak ve büyük Yahya Kemal bu gibi Tezkerecilerin elinde bir orta mektep çocuğunun kaydedebileceği satırlarla kelepçe mevkiine indiriliyor. Yahya Kemal gibi bir şahsiyetin izahını yapmanın ne derece güç bir iş olduğunu ne kadar geniş bir kültür ve bağli bulunduğunu anlamak için (İnsan) mecmuasında Sabahaddin Eyüpoğlunun yazdığı «Frenkten Türke Dönüş» makalesini okumak kâfidir.

Edebiyat tarihi bir ilimdir ve her ilim gibi onun da bir metodu vardır. Objektifliği olmıyan, orijinal tasnifler keşfedemiyen, sosyolojiyi bir sosyolog kadar bilmiyen, tarihe vakıf olmayan, Garb lisanı bilmiyen bir kimsenin edebiyat tarihinde hiç bir kıymeti mevcut olamayacağı aşîkârdır. Çok kültürlü - çok malûmatlı demiyorum çünkü bu başka bir şeydir. - ve ilmin hudutları içinde düşünmeye alışmış bir kafanın mahsulü olacak bir edebiyat tarihine şiddetle ihtiyacımız vardır. Tezkereciliğe kat'i bir nihayet vermeli ve tam mânâsile bir *Edebiyat Tarihi* hazırlanmalıdır. Edebiyatımızın terakkisi için yapılması elzem olan en büyük işlerden biri de budur. Objektif, sosyal ve ilmi metotla bir edebiyat tarihi yazılmadıkça Türkiye edebiyatının ilerlemeyeceği muhakkaktır.

Tezkerecinin kitabındaki metotsuzluğu ve ilim düşmanlığını daha fazla isbat etmek için kitap kaç sahife - ve belki kaç satır - ihtiva ediyorsa o kadar yanlış bulup çıkarmak kabildir. Yazık ki bu işe mecmuanın sütunları müsait değildir. Bütün maksadım şimdiki kadar mükemmel zannedilen bir kitabın bir Tezkere olmaktan ileriye gidemediğini göstermekten ibarettir.

Doğan Ruşen AY

sairenin ilmi bir şekilde tesbiti lâzımdır. Bunun için bu işe ayrılmış ekipler çalıştırmak icap eder.

Hüsamet'in BOZOK

H A Ş E T K İ T A B E V İ ANKARA ve İSTANBUL

Son zamanlarda neşredilen Fransızca kitaplar :

JEAN ROSTAND. SCIENCE ET GENERATION	105 kuruş,
OUY. AVENIR DE LA SOCIOLOGIE	175 kuruş,
BAUDOÛIN. DECOUVERTE DE LA PERSONNE	90 kuruş,
ED. BLANC. L'AVIATION, LA TECHNIQUE 1940	225 kuruş,
MAQUENNE. HERESIE ECONOMIQUE ALLEMANDE	350 kuruş,
BREHIER. LA PHILOSOPHIE ET-SON PASSE	90 kuruş,
PASTEUR. CORRESPONDANCE, TOME I	200 kuruş,

Beşir Fuat Kimdir ?

(Başı 4 de)

ların eazımı üdebasını teşhil ediyor» (Mecmuai Ebüzziya sayı 52).

5 — Diğer taraftan Naci Hugo tetkikini daha doğru bir tâbirle tenkidini şüphesiz için için alkışlıyordu. Fakat Viktor Hügo; tenkitte beraber olmakla beraber aynı hareket noktaları mevzubahisti. Netekim Nacinin Hugo hakkında yazılarında merkez sıklet basit estetik kriter-yumlar üzerinde döner. Naci de hünerin «Hakikati, hayal ile tagyir değil tezyin etmek» olduğu kanaatinde idi. O da «Cahilden şair olamayacağımı» söylüyordu. Bununla beraber Naci şiiri ayrı bir fen saymağa kalkıyordu. Ve ona göre şair «insanlara nümunei sefalet göstermeyecek ders ulviyet verecek ahlâki milliyeyi teh-zibe çalışacak. Dünyanın bir saadeti âbâd kesilmesi arzusunda bulunacak; ha-lile, lisanile, kalemile buna sai edecek» ti. Naci «Elfaz»a da ehemmiyet veriyor; Ji-sanın feshat ve belâgatini ve bunun rö-lünü tekrar edip duruyordu (Mektubat İstanbul 304, 101 sahife) ilâh.

6 — «Hügo» nun doğurduğu edebî sahadaki aksülâmeler yanında, Beşir Fuadın, Haver, Güneş, Envarı zekâ mecmualarında başlayıp Beşer kitabına (İstanbul 304) kadar gelen ve Volter tetkikile (İstanbul 304) antiklerikal bir istikametin ilk işaretlerini veren vulger ma-teryalizminin doğurduğu ve tipik misâlini Ahmet Mitatın şahsiyetinde bulduğu aksülâmeleri de kısaca hatırlamak lâzım-dır.

Filhakika Ahmet Mitatın madiyunun teşhilinden veya bekanın mevcudiyetin-den tutup ruhunun maddiyata muhtaç ol-madığı safatsalarını türlü isbat ve müda-faa yolları ile ileri sürmeğe kalkmasının sebepleri başında Beşir Fuat'ın mesaisi geliyordu. Ahmet Mitat aynı kontr haleti ruhiye içinde «Sopenhavr hikmeti cedi-desi (304) tafsil ve neşretmişti. Fakat Ahmet Mitatın bu aksülâmel taktiğini ve akademik seviyesini bilhassa Beşir Fuadın Volteri hakkında yazdığı tenkitte bu-labiliriz (Tercümanı Hakikat sayı 2539 - 2553)..

Ahmet Mitat burada İslâmıcı ve ek-letik bir temayül gösterir.

7 — Sadece mükâbil hareket nokta-larını vermekle iktifa ettiğimiz ve derle-yip toplamağa çalıştığımız bu aksülâmel-ere karşı Beşir Fuadın verdiği cevaplar ve mukabeleten yazılanlar meselenin daha geniş bir çap almasını ve bilhassa yerli sahaya kaymasını mücip olmuştur. Aslında dağınık ve karışık olan bu cevaplar bi-ze lâzım noktalar bakımından şöylece hü-lâsa edilebilir:

A — Beşir Fuada göre «Efkârın atik ve cedit diye taksimi» tevcih edilemeyeceği gibi, güzel - çirkin mugalatı ile de işin içinden çıkılamazdı. Efkârı hata ve sevab olarak iki cepheye ayırmak lâzımdır.

«Efkâr» gibi şiir de «Hadimi hakikat olursa makbul, tağlit ezhanı mucip olur ise merduttur.»

Böyle bir bakış, Beşir Fuad, eslâf ile beraber edebiyatı cedideyi inkâra gö-zürüyordu. ve ilâh..

B — Fakat edebiyatımız bu inkâra müstahak hale nasıl ve niçin düşmüştü? Bu sualın cevabı o devirde verilemezdi. Mamafih Beşir Fuat, zımnı ve dağınık ifadelerle kaçmakla beraber, fikir ve san'at hayatımızın donukluğunu ve geriliğini her fırsatta işaret etmekten çekinmemiş-tir.

«Neşri Maarifin» çok dar bir çer-çeve içinde kaldığını - bir mektubunda «Risalei mevkuta için, hem iyisi için, itimat olunacak karilerin miktarı 200 ade-dini tecavüz etmez.» diyordu - , «% 1 kişinin bile» okuyup yazma bilmediğini tesbite çalışıyordu. Bu cehalet nereden gelebilirdi? Hiç olmazsa yarı yarıya «Zaruret ve sefaletten» gelebilirdi. Fakat bu zaruret ve sefaletin karşısında kahbece «Dimağlarını usulü mükerre kaidesine tevfikân tutulmuş bir defter halinde nısf kürrteyni efkârı zatiye ve kanaati vic-daniyelerine ve diğer nısfı ise muhatap-larının mahzuziyet ve muhabbetini istic-laba tahsis eden erbabı fetanet» az mı ka-bahatlı idi! ve ilâh..

C — Bu halde ne yapmak lâzım-dı? Eazımın zuhuru na bel bağlamak, de-vayı lisan meselesinin hallinde görünmek veya fatalizmle meseleyi kapamak hasta-lığı izale değil teşdit etmekte. Devrin şartları içinde muasır müsbet kültürle ün-siyeti fazlaştırmaktan başka çare yoktu. Böyle bir vaziyet içinde, san'atkârı-mıza da realist olmak düşerdi. San'atkâr hiç bir vakit hakikatten ayrılmamalı idi. Hakikat ise müsbet ilimlerle, riya ziyatla kısacası «Fenle» olan âlaka ile tebellür edebilirdi. Binaenaleyh şair bile «Bahso-lunacak şeye ait malûmatı hakikiye ve cid-diyeyi haiz olmağa dermeyan olunacak fikirlerin manidar ve muvafık hakikat ol-masına itina» etmeğe mecburdu, ve ilâh.. (Beşir Fuadın bu hususta fikirleri için bil-hassa Tercümanı Hakikat ve Saadet ga-zetelerini 303 - 304 senesi koleksiyonla-rına bakınız).

8 — Gittikçe büyümeğe istidadını gösteren bu velûd mesai ve münakaşalar devam ede dururken Beşir Fuadın birdenbire intiharı hâdisesile karşılaşırız; (5 Şubat 1887 gecesi).

Başlı başına bir haile olan bu intihar vak'asının piskopatolojik seyri ve teşhisi bize düşmez. Fakat derhal ilâve etmek lâzımdır ki, vak'a ne Beşir Fuadın Ahmet Mithata bıraktığı mektubta yazdığı bir irsiyete hele ne de Ahmet Mithat ve İsmail Habibin zannettikleri gibi (!) ma-teryalistlikle izah edilebilir.

Ne olursa olsun bu ölümle Türk tefekkürü bir çok işler yapmış, bir çok işler yapması mev'ut henüz 35 yaşına varmamış bir rûknünü kaybediyordu.

Beşir Fuadın neler yaptığını hülâsa-ten belirtmeğe çalışmış bulunuyoruz. Bu-na ilâveten neler yapacağını yapacakları-ndan bir kısmı da olsa - kendi ağzından dinlemek hiç de lüzumsuz olmayacaktır:

«Şimdilik teracüm ahvalini yazmak niyetinde bulunduğum eazım Ogüst Kont, Litre, Klod Bernar, olacaktır. Şa-irlerden büsbütün vaz geçmek istemedi-ğimden bu teracümi ahvale Emil Zola'n-ınkini ilâve edeceğim. Bugünlerde «Be-şer» in ikinci cüz'ü tabolunuyor. Üçüncü ve son cüz'ünün itmâmından sonra Her-bert Spenser, Ribô, Löturmo, Polan nam zevatın asarından iktibas ederek bir mebhâsi ruh yazacak..» ilâh.

9 — Beşir Fuadın karşılaştığı ak-sülâmeler yanında doğrudan doğruya tesirleri belki geniş bir kadro arzuetmez, fakat onun meselâ Nabi zade üzerinde tesiri asla kabili inkâr değildir.

Diğer taraftan Hâmid ve Ekreme hücumların bir cephesinde onun âmil ol-duğu muhakkaktır (Salâhi). Bundan baş-ka hemen müteakip senelerde Zola'dan Nacinin «Terez Raken» tercümesi (Mu-allim mecmuası 305) Rüştünün Canlı Ce-naze (307), Feyezan (307) tercümeleri ilâh. Bu tesirin in'ikâsları olarak sayıla-maz mı?

Bütün bunlarla beraber Beşir Fua-dın asıl müessir rolü hazırladığı zemin itibariledir. Filhakika materyalizm ve re-alizm onun mücadelesi sayesinde vuzuha doğru gitmiş, ve sonraları müteevvî ka-rakterlerle yerleşme imkânları bulabil-miştir (9).

10 — Neticemiz nedir? Zannımızca bu belirmiş olmakla beraber, tekrar et-mek lâzımdır ki Beşir Fuat Türk tefek-küründe ilim, felsefe ve san'at sahalarında bulabildiğimiz bir kaç mühim şahsiyetten biridir. Hattâ ona fikir ve san'at tarihi-mizde de bir «Mübeşşir» rolünü ver-mek yanlış olmaz. Zira Beşir Fuat İmpa-ratorluk şeraitine has ideolojik tefessüh zamanında görebilmiş aynı zamanda gelecek devir için de inkılâpçı sıfatuna lâyık görüş zaviyelerinin ilk temellerini atabilmiştir.

11 — Beşir Fuat hakkında bu hü-lâsaya tamamlarken biyografi ve edebi-yat tarihimizin tezkereci karakterlerini işaret etmekten kendimizi alamıyoruz. Kanaatimizce edebiyat tarihimizin mater-yel ve metottan uzak iddia ve tesbitleri-ne kurban gitmiş devirlerle beraber şah-siyetlerden biri de Beşir Fuadımızdır.

İlk defa ondan bahsedene bir eser olarak Ahmet Mithatın evvelâ Tercümanı Hakikat'te tefrika edilip sonra ayrıca bas-tırılan Beşir Fuad (304) ı tamamilen indi hükümlerden ibaret bulunmaktadı. Bur-salı Tahir, Beşir Fuat hakkında bir ka-gsatırı kâfi görmüş, yalnız bu hükümlere onun eserlerinin eksik ve yanlış bir listesi-ni ilâve etmekle kalmıştır (Osmanlı mü-ellifleri 333 sahife 105).

Fakat asıl korkunç alâkasızlığı ede-biyat tarihlerimizde görebiliriz. İsmail Habib, Ahmet Mithat (Efendi) ağzile o-nu karakterize etmeğe çalışmış (Edebî yeniliğimiz 932, sahife 205), Ağâh Sırrı Beşir Fuadın son iki eserine «Ciddi tet-kik» deyip geçmiştir (Edebiyat tarihî dersleri 934 sahife 359). Mustafa Nihat ise onun farkında bile değildir. (Metin-lerle muasır Türk edebiyatı tarihi ikinci cilt sahife 148, 396). Bunların tekrarı olan diğer edebiyat tarihleri aynı alâka-sızlıklar malûduurlar.

L. ERİŞÇİ

(9) Her iki cereyanın seyri üzerinde ayrıca duracağız.

KÜLLÜK'e
Abone
Olunuz

YEDİ TEPE

(Baş 13 de)

balıklarla pençeşir, balıklar boğucu son min rüzgârı ile.

Müşterilerin balıkların ve balıkların ağzı tur, hep birden fiat verirler, akşamın o saate Yorgodan başka insanı avutacak k'imse

Evliya gibi adamdır Yorgo.

Ben görmedim, anlatılar, Yorgo eroin çemiş, elâlemin zevkine karışılmaz, isterse çekalış verişte kusur ettiği görülmedikten ra. Nemelâzım?

Muhasara edilmiş şehirler. önünde kahraanlar var ki göğüslerinden sicim sicim kanır fıskırırken «Geçemezsiniz!» diye haykırır-

Nefes efendi ile Aslan ustaya göre kahraanlık XVI ncı asır çinilerindeki lâvicardin rimi bulmaktır. İşte bu kadar.

Olur olmaz işlere vâkıftı. Aslan Usta;

— Ordek veyahut almazsa tavuk yumurtanın beyazını alıp bir kap içine kuduktan nra miktarı kâfi insir südü kataca kolursan mesele kalmaz, Nefes efendi tasdik eder;

— Kalmaz!

Miktarı kâfi incir südü karıştırdıktan sonra dünyada zaten hangi mesele kalır?

Kırmızı yeşil sarı kâhat çiçeklerle süsü, aradan rengârenk ampullerle ışıklandırılmış boy oy şişelerin göklere, tavana doğru yükselişi; çocuk oyuncuğu değildir, nûranî bir ışık içinde orgonun müşteriye iltifatı debdebeli bir merram teşkil eder.

Mermerli, kapısı hayal mayal kırmızı koru-
cül bir oda tasarlanmıştır.

İşte Nefes efendi enikonu sarhoş olduktan sonra böyle bir oda düşünür, rahatları.
Dadılara inanacak olursanız:

Yedi Tepenin beton evleri orta ve üst katlıların ektiği bir tohumdan yeti-
miştir.

Tenekeler, çürük tahtalar; eski vapur dümenleri, otomobil artıkları, saray sütunları, Yedi Tepenin alt kat evlerinde buluşur kukaklaşır ve barışır.

Büyük yağmurlarda çamur nehirleri bayırlardan aşağı evleri sessizce denize iter, bundan doalydır ki ev sahipleri ikametgâhlarını kalın iplerle ağaçlara bağlamak âdetindedir.
Teneke damların yağmur altında sesi, ufak çocukların kulak zarını çek kere patlatıp sarğuların miktarını çoğaltır.

Uzak ve yakın bütün sesleri ile Yedi Tepe susmuştur, konuşanlar sadece dudak kumıldar, etfaie arabalarındaki çanla rboşuna çalkalanır.
Sisler içinde batan gemiler kendi seslerini kendileri bile duymazlar.

Sağırlara göre balık şarkıları insan şarkılarına müsavidir.

O şarkılar ki Yedi Tepenin üst katına kadar nâdiren yükselebilir, o şarkılar ki rüzgârsız sıcaak günlerde sahte süslü binaların orta katlarına kadar tırmayıp mor gecelikli çıplak omuzlu kadınların kalçalarına varmadan dermansız alt kata düşerler.

Üst kat evlerinin yükselişi güneşi erken batırır.

Beton evlerin bilmeceli sokaklarında kaybolmuş ufak çocuklar gece karanlığında saatlerce dönüş yolunu ararlar.

Şehrin bütün kapıları kapalıdır, beton evlerin içi dışından bile çapraşık.

Üst katlıların malı olan yarı teneke yarı beton apartmanların bodrum katı tabut kokar.
Teodora, bodrumun 2 numarasında ikamet ediyordu.

Teodoranın Nefes efendiyi tanımadan evvel 2 numarada sık sık erkek kabul ettiğini bilirsiniz.

Onu tanıdıktan sonra vaziyet aynen devam etti.

Pederi meçhul bir çocuğa gebe olan Teodorayı Nefes efendi niçin mi sevdi?

Nefes efendi Teodoranın gözlerini görmüş-
tü de ondan.

Gördüyse ne mi olur?

Mavilik o mavilikti!

Teodoranın gözleri XVI ncı asır çinisinin aynı!

Gece yarısı hâmile sancılara tutulan Teodora, çocuğa bakan, sütğünün parasını ödeyen bu sessiz ve sakallı koca adamı zararsız telâkki ediyordu; bir müddet sonra evlendiler. Her şey masallarda olduğu gibi devam edemez ya, doğan çocuk öldü.

Evin kapıcısı 2 numaranın 3 numara ile evlenmesini hoş görmüştü, erkekleri ngidip gelenesine artık 4 numara bile (binbaş mütেকaidi) bir şey diyemezdi.

Kaba kulaktan zâhir, çocuk bir aylıkken ölmüştü, işte bu vak'a üzerine Teodoranın patrikhane nezdinde kapıcılık eden kardeşi, Nefes efendi ile ciddi bir ihtilâfa düştü.

Patrikhaneden koşa koşa gelen Kirios Nikiforos çocuğun Rum mezarlığında gömülmesini caiz buluyordu.

Hattâ o sabah Nikiforos «Funus» müessesinden haclı bir çelenk satın almış.

Babası kim olursa olsun, Nefes efendi, kârının çocuğunu «İhtilâfa» «saklı» ederek taus-
lunan mezarlığına naklini istemişti.

Nefes efendinin itirazını dindar olduğuna hamletmeyin, sadece hristiyan mezarlığında raslanan süslü tüccar dullarına tahammülü yoktu.

Cereyan eden hararetili münakaşaya binbaş mütেকaidi, kapıcı, üst katın kadın ahçısı 6 numaranın hizmetçisi ve eskicilikle geçinen bir Musevî iştirâk etmişti.

Nihayet keman kılıfından ufak olan sarı çam tabudu mecliste bulunan Aslan usta kayıp, lâzım olan evrakla camiye uğradıktan sonra gümmeğe götürdü.

Tabudun arkasında münakaşa devam ediyordu.

Kalabalıklaşan cemaatin fikirleri muhtelifti.

Kirios Nikiforos, Bizans tarihinden misallerle noktalarını takviye ederken, Nefes efendi vaziyeti kanunî cepheden tahlil ediyordu.

Laf lafı açar; Teodori Paşanın Büyük Harpten evvel sattığı bir arsadan tutun da İngiliz sefirinin bir zamanlar börekte eşsiz ahçısına kadar bir sürü tatlı bahisler açılmıştı.

Kirios Nikiforosun çelengi Aslan ustanın oğluteslim edildi, sivri burunlu ve çilli olan ustanın mahdumu; Nikiforosun çelengini boynuna geçirmiş, herkesle beraber yürümüşü, mezarlık dönüşü hâlâ çelenk boynunda duruyordu.

Abidin DİNO

NE OLJU!

(Eş 3 de)

— Şimdilik pek az veya hiç.
— Resimlerimize bakan, hasretini çektiğimiz bir âlemin emâreleri bulunur mu?

— Nüfusumuzun ekseriyetini teşkil eden köylünün karakterini, eşyalarının, hayatının ifadesini tesbit ettik mi?

— Teşekkül halinde olan endüstrimizde çalışan işçi nasıl bir adamdır?

— Asrımıza has hangi unsurun resim ifadesini verdik?

— Yaşadığımız günlerin herhangi bir emaresi, senteze varmış şekli resimlerimizde mevcut mu?

— Hayır, değil.
Münekkitlerin «Klasisizme dönüş» nâraları fikir merhalesini yapmak üzere olan bir nesle karşı sabotaj hareketidir. Bir miktar medihden sonra «ciddiyete» dâvet ve nihayet balkabağı - sahte - realizme teşvik!

Klasisizme dönmek değil, onu yeniden kurmak, inşa etmek, zaptetmek lâzımken şevkatli deve kuşlarının kanadı altında tekrar saklambaç oyunu!

Münekkitler balkabağı - sahte - realizme müptelâ olanları tebrik etti; her şey oldu bitti.

Halbuki ne bir şey oldu ne bir şey bitti. Daha doğrusu mesele başlamadan biter gibi oldu.

Şekil yeniliğine az çok hâkim san'at kârlar bize ne istediklerini, kendilerine has dünya zaviyelerini kabul ettirmeden, tıpkı bir nesil evvelkiler gibi (veya biraz daha serbest).

1 — Güzel câmiler.
2 — Güzel meyvalar.
3 — Güzel sokaklar, sırtlar, bayırlar ve deniz.
4 — Fazla güzel üryan kızlar, çizdiler.

Yaşadığımız zaman, mezîyet ve kursurları ile resimlerimizde nâmevcut!

Neden!
Bizlere ne oldu!

— Bize rehâvet çöktü. Halbuki;
1 — Türk resmi sırf şekilde değil, içte, kafada, senteze doğru bir hamle yapmak mecburiyetindedir.

2 — Türk resmi bugünü regeteci bir «sahte klasisizm» in eşaretinde değil, zamanın dramına müdrük bir ifade içinde tahlil edecektir.

3 — Türk resmi için klasisizm merhalesine götüren yol realizm yoludur.

4 — Türk san'ati kime hitab ettiğini ve edeceğini düşünmelidir.

5 — Türk resim san'ati, dünya tarihinde tezatların görülmemiş bir şiddet kesbettiği anda ilerisini gören bir büyük «şâhit» olacaktır.

Aramızda bu şartlara uymak gayretinde olmanın san'at kârlar bence sadece; «San'at kaçığı», addedilmeli.

Evet, zümreci bir burjuva klasisizmden öteye; halkçı bir klasisizme varacak san'at kuvvetlerimiz vardır, her şeyden evvel istikametimizi tayin edelim.

İşte yeni resim san'atımızın bilânçosu.

Abidin DİNO

SINIFINI GEÇEN OĞLUNUZA

Bir bisiklet - Bir saat veya kuvvetli bir TURF fotoğraf makinesi alınız ! (Objektif 1:3,5)

6 AY TAKSİTLE **OSMAN ŞAKAR ve Şki**

Galata: Bankalar caddesi No. 59, Tel 42769- Beyazıt Elektrik idâresi karşısında No. 28 - Kadıköy iskele caddesi No. 33-2

Yeni çıkan

GELİNCİK

Sigarası

En müşkül pesentleri de dahil olduğunda her sınıf tütün tiryakisini memnun eder.

Fiatı 16,5 kuruştur

Kırmızı uçlu ve sade olarak satılmaktadır.

Haraççı Kardeşler

Aradığınız her nevi mobilyaları, Tül Perdelikleri ve Karyolalarınızı **HARAÇÇI KARDEŞLER** mağazalarında bulabilirsiniz.

Merkez : İzmir İkinci Beyler sokak—Şubeleri İstanbul : Fincancılar Rıza Paşa yokuşu No. 61—Ankara : Anafartalar Caddesi

EPS  **Pertev**  EPS
İSTANBUL İSTANBUL
müstahzaratı

Memleketin 50 senelik müessesesidir

Tıbbi Müstahzerat :
PERTEV Şurubu
PERTEV Kinin komprimeleri
PERTEV Dover komprimeleri
PERTEV Karbonat komprimeleri
Südorono PERTEV

Valero Stabil V. s. v. s.
İtriyata Müteallik Müstahzerat :
KREM PERTEV
PERTEV Diş macunu
PERTEV Kolonyaları
Losyon v. s.

GÜVEN

Sigorta Sosyetesı

Sümer Bank, Emlâk ve Eytam Bankasının kurumdur.

HAYAT

YANGIN

NAKLİYAT

KAZA

İçtimâî ihtiyaçlarımıza en uygun ve en müsait sigorta şartlarını "GÜVEN," de bulabilirsiniz.

Sümer Bank binası,
Galata. Tel. 44366
44369

BAKER

MAGAZALARI

Size, Gabardin ve Tveed perdesülerini, Trench - Cotları, en birinci İngiliz ve Fransız kumaşlarından spor ve fantezi kostümleri her yerden müsaid şartlar ve ucuz fiatlarla takdim etmektedir.

Beyoğlu İstiklâl caddesi

Sümerbank Yerli Mallar Pazarları

Müessesesi şubelerini ziyaret etmek menfaatiniz icabıdır

ŞUBELER :

İstanbul, Ankara, İzmir,
Adana, Mersin, Beyoğlu,
Kadıköy, Galata.